

Μαθητική Εφημερίδα Δημοτικού Σχολείου Αμφίκλειας (Ε' & ΣΤ')

Επετειακό Αφιέρωμα για τον εορτασμό των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση

1821-2021

Το Αποτύπωμα του 1821 στον Τόπο μου !!!

Αγγίζοντας τα ίχνη μιας Επανάστασης... Η περίπτωση της Αμφίκλειας (Ζαδί)...

Ο πίνακας του Πέτερ φον Ές απεικονίζει τη διέλευση του Αθανασίου Ζιάκου από το Ζαδί, στις 7 Απριλίου 1821, και τον ασπασμό του Λάμπρου Στρογγύλη, παππού των Ευταξιάδων, στο παιδί του λίγο πριν από τη μετάβασή τους στη Βουδουνίτσα και στην Αλαμάννα, όπου συνέβησαν τα θλιβερά γεγονότα στις 23 και 24 Απριλίου 1821.

Περιεχόμενα:

Εξώφυλλο: Πίνακας, Πέτερ Φον Ές (Ο Διάκος στρατολογεί παλικάρια στη Χορευταριά) & Μαθητικές εργασίες
Περιεχόμενα: Σελ.3

Χάρτες Αμφίκλειας ~ Αμφίκλεια,, Ταξίδι στον Χρόνο: Εικαστικές μαθητικές δημιουργίες:Σελ.4

Συνέντευξη μαθήτριας από τον πατέρα της, οικογένεια Πάπαλουνκά:Σελ.10

Χορευταριά με λένε:Σελ.12

Το Δαδί στην Επανάσταση..., συνέντευξη με τον κ. Γιάννη Σκορδά: Σελ.13

Η οικία Τσούτσου αφηγείται...:Σελ.16

Τα γεγονότα γύρω από το Δαδί ~ Η μάχη του Δαδιού :

Συνέντευξη με τον κ. Δημήτρη Βασιλείου: Σελ.17

Η παλιά Αγία Τριάδα. Ο Στάθης Ταβρίλης αφηγείται...Σελ.25

Αν η οικία Ταβρίλη μιλούσε, τι θα σας έλεγε; Σελ.26

Τι ρόλο έπαιξε η εκκλησία στην Επανάσταση; Υπήρχε κρυφό σχολειό;

Συνέντευξη με τον π.Διομήδη Παναγιωτόπουλο, Σελ.27

Μοναστήρι Δαδιού:Σελ.29

Γλωσσικά δάνεια, συνέντευξη με τον κ. Αδάμ:Σελ.30

Η οικία Πρωτόπαππα μας διηγείται...:Σελ.31

Τέχνη και '21, συνέντευξη με την κα Ιωάννα Ξέρα:Σελ.32

Τραγούδια...: Σελ.35

Παππού, γιατί πώς εορταζόταν η Επανάσταση στο Δαδί...; Σελ.:36

Η Συμμετοχή στο ψηφιακό Αρχείο 1821:σελ.40

Πολιτιστικές διαδρομές:Σελ.41 , Σταυρόλεξα :Σελ.43

Εικαστικές μαθητικές δημιουργίες:Σελ. 46

Βιβλιογραφία,Πηγές: Σελ.:55

Συντακτική ομάδα:

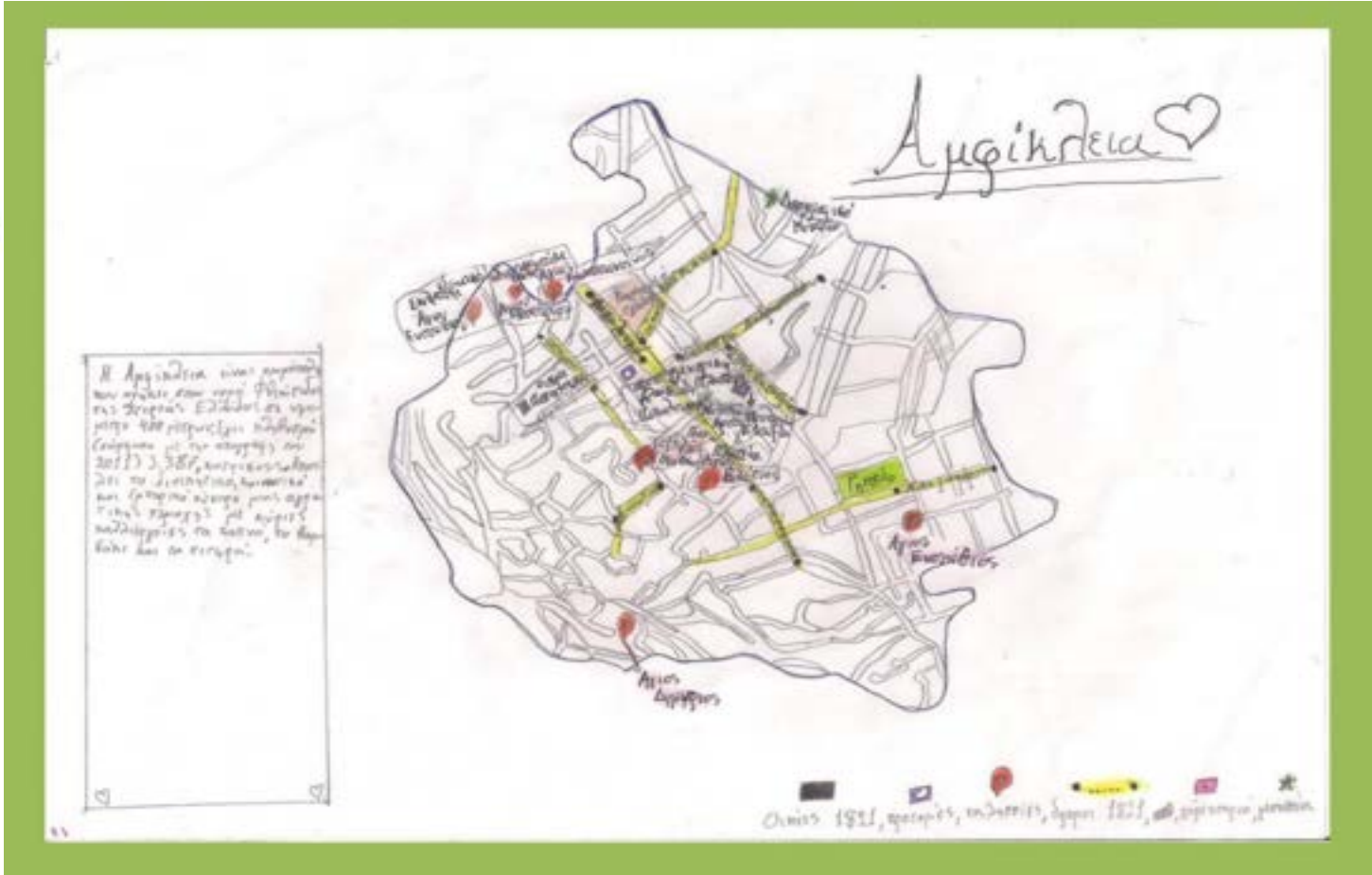
Μαθητές και μαθήτριες από
τις τάξεις Ε' & ΣΤ'

Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί:

Ευγενία Πανουργιά (Διευθύντρια)

Στέλλα Αλεξανδράκη (Ε')

Χαρίκλεια Σκαμαγκούλη (ΣΤ')

Αμφικλεια ...

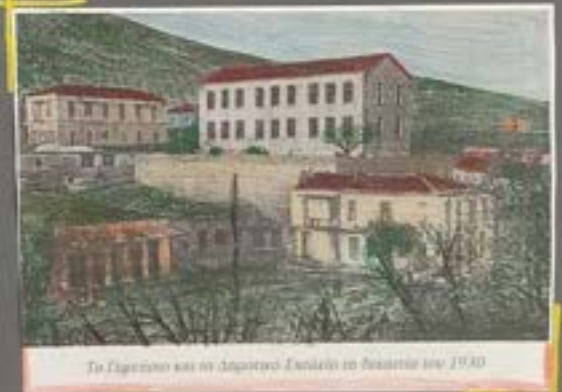
ταξίδι...

στον...

χρόνο...

To Exeterio kai to Anagorao Exelasio en thalassa tou 1900

*Συνέντευξη από τον πατέρα μου για τους προγόνους μου Αγωνιστές του 1821.
ΠΑΠΑΛΟΥΚΑΙΟΙ και ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΔΕΣ στην ΕΘΝΕΤΕΡΣΙΑ του 1821.*

Μαθήτρια: «Το 1821, κατά την επανάσταση των Ελλήνων, υπήρχαν αγωνιστές από την οικογένειά μας;»

Πατέρας: «Βεβαίως υπήρχαν και μάλιστα πρωταγωνίστησαν σε σπουδαίες μάχες».

Μαθήτρια: «Ωραία! Ποια ήταν αυτά τα πρόσωπα;»

Πατέρας: «Λοιπόν, θα μιλήσουμε για δύο οικογένειες, τους Δυοβουνιώτηδες και τους Αυγερινούς/Παπαλουκαίους, από την μεριά της γιαγιάς σου Αφροδίτης Νέτσου-Δημητρίου το γένος Παπαλουκά από την Αμφίκλεια. Υπάρχουν και από την μεριά του παππού σου Δημήτρη Δημητρίου αγωνιστές του 1821 - ο Ιωάννης Καλογεράκης πολέμησε με τους 118 του Οδυσσέα Ανδρούτσου στο Χάνι της Γραβιάς, αλλά για αυτό θα μιλήσουμε κάποια άλλη φορά».

Μαθήτρια: «Τι ξέρουμε για την δράση τους και τις μάχες που έδωσαν;»

Πατέρας: «Να ξεκινήσουμε από τους Δυοβουνιώτηδες που ήταν οι γενάρχες και από μία πλευρά τους συγγενείς με τους Αυγερινούς-Παπαλουκαίους.

Γενάρχης θεωρείται ο Ιωάννης Ξύκης-Δυοβουνιώτης (1857-1831) από τα Δυο Βουνά Οίτης, ο οποίος πρωτοέλαβε το προσωνύμιο Δυοβουνιώτης, που έμεινε ως επίθετο στους επόμενους.

Υπήρξε κλεφταρματολός πριν το 1821 και με το ξέσπασμα της Επανάστασης συμμετείχε με το ένοπλο σώμα του, με Οπλαρχηγούς τον ίδιο και τον γιο του Γεώργιο Δυοβουνιώτη (1897-1880). Στις αρχές Απριλίου οργάνωσαν την πολιορκία και κυριεύσαν το σημαντικό Κάστρο της Βοδονίτσας (σημερινή Μενδενίτσα), ενώ σπουδαία θεωρείται η μάχη που διηύθυναν και η νίκη στα Βασιλικά τον Αύγουστο του 1821. Η σχέση μας με τους Δυοβουνιώτηδες προέρχεται από την εγγονή του Γεώργιου Δυοβουνιώτη, Αφροδίτη Παπαλουκά - Κλάρα το γένος Δυοβουνιώτη, γιαγιά της δικής σου γιαγιάς Αφροδίτης από την οποία πήρες εσύ το όνομά σου».

Μάχη στα Βασιλικά 1

Μάχη στα Βασιλικά 2

Μάχη Χαλκωμάτας - Αλαμάνας 1

Μάχη Αλαμάνας - Χαλκωμάτας 2

Μαθήτρια: «Και από την μεριά των Παπαλουκαίων, ποια σχέση έχουμε και ποια δράση τους μπορούμε να αναφέρουμε;»

Πατέρας: «Πρώτα να πούμε ότι η εγγονή του Γεώργιου Δυοβουνιώτη, η Αφροδίτη Κλάρα, έγινε σύζυγος του Δαδιώτη Αλκιβιάδη Παπαλουκά, βουλευτή και δημάρχου Αμφικλείας. Εγγονή του Αλκιβιάδη Παπαλουκά είναι η δική σου γιαγιά, Αφροδίτη Νέτσου-Δημητρίου. Οι Παπαλουκαίοι ήταν σπουδαία οικογένεια της Αμφικλείας. Οι πρόγονοί τους πολέμησαν στον Αγώνα του 1821, τότε είχαν το επώνυμο Αυγερινός. Ο Ιωάννης Αυγερινός-Σκέντζος και ο γιος του Γεώργιος έπεσαν στην μάχη της Χαλκωμάτας δίπλα στον Ησαΐα Σαλώνων την ίδια μέρα που χάθηκε και ο Αθανάσιος Διάκος στην Αλαμάνια. Λίγο κατόπιν ο πρόγονός μας Λουκάς Αυγερινός έγινε παπάς και το Παπαλουκάς από τότε έμεινε ως επώνυμο στην οικογένεια. Η οικογένεια συμμετείχε και κατόπιν στον Αγώνα για την απελευθέρωση από τους Τούρκους».

Μαθήτρια: «Με χαρά μου! Ευχαριστώ πολύ για την συνέντευξη».

Πατέρας: «Και εγώ, χαρά μου!»

Μαθήτρια: «Ωραία! Μια τελευταία ερώτηση. Υπάρχει στην Αμφίκλεια κάποιο οίκημα που έχει σχέση με την ιστορία της οικογένειας;»

Πατέρας: «Ναι. Υπάρχει ακόμη και σήμερα η οικία Αλκιβιάδη Παπαλουκά που λεγόταν Θόλος από τις καμάρες που είχε, δυστυχώς όμως δεν κατοικείται από καιρό και δεν συντηρείται με αποτέλεσμα να κινδυνεύει με κατάρρευση. Θέλεις να πάμε μαζί να την δούμε και να βγάλουμε και φωτογραφίες;»

Μαθήτρια: «Ναι, φυσικά! Φύγαμε τώρα αμέσως!»

Πατέρας: «Πρώτα διάβασε λίγο το ιστορικό αυτού του αρχοντικού, του «Θόλου» των Παπαλουκαίων, γραμμένο από την γιαγιά σου Αφροδίτη Νέτσου-Δημητρίου στα απομνημονεύματά της «Όλα όσα έχουν μείνει στην μνήμη μου».

Αμφίκλεια, 20 Ιανουαρίου 2021

Κάποτε ήμουν το εμπορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό κέντρο του Δαδίου.

Χορευταριά με λένε. Το όνομά μου το πήρα από τους χορούς που γίνονταν εδώ κατά τη διάρκεια των δημόσιων εκδηλώσεων.

Χορευταριά λεγόταν και η ομώνυμη κεντρική πλατεία που υπήρχε εδώ στο παλιό κέντρο της Αμφίκλειας.

Είμαι η δίδυμη κρήνη της Αμφίκλειας. Καλυμμένη με κεραμοσκεπή και τοξωτά ανοίγματα στην πρόσοψη και στη δυτική πλευρά μου. Στη νότια πλευρά μου, πάνω στον τοίχο, υπάρχουν δύο όμοια χαρακτηριστικά τόξα διπλής καμπυλότητας. Στο κέντρο κάθε τόξου υπάρχει λίθινη κρήνη και λίθινη λεκάνη (καρούτα).

Ένα τραγούδι μιλάει για ένα γεγονός που έγινε εδώ:
-Ποιος θέλει ν' ακούσει κλάματα γυναίκεια μοιρολόγια;
-Διαβάτε από το Δαδί και σύρτε στην Πλατεία, κι εκεί θ' ακούστε κλάματα γυναίκεια μοιρολόγια. Την μάνα του Λιακόπουλου θ' ακούστε και θα δείτε, πώς σκούζει, πώς μοιρολογεί και σαν παπί μαδιέται. Ξαν του κοράκου τα φτερά είναι η φορεσιά της. Το γιο της τον κρεμάσανε στον πλάτανο οι Τούρκοι. Στον Πλάτανο και στον Οντά, στη Βρύση τη Χορευταριά.

Εδώ σε αυτή την πλατεία καθώς και σε κοντινές οικίες όπως στου Αθανασίου Τσούτσου στου Ξύδη τη βρύση, πραγματοποιήθηκαν συνελεύσεις τόσο για τον ξεσηκωμό της επανάστασης του '21 όσο και για την πορεία του αγώνα.

Χορευταριά με λένε.

Αντολικά μου, βρισκόταν το σπίτι του Αγά. Κατά την παράδοση, αυτός καθόταν σε ένα πεζούλι δίπλα μου και παρακολουθούσε τους χορούς που γίνονταν εδώ.

Σύμφωνα με την παράδοση, την 31η Μαρτίου 1821 ο Αθανάσιος Διάκος και ο Γιάννης Δυοβουνιώτης κάλεσαν τους Δαδιώτες στην Επανάσταση και ύψωσαν τη Σημαία στην Πλατεία της Χορευταριάς. Τότε 500 παλικάρια από το Δαδί τάχτηκαν στον Αγώνα.

Σήμερα με έχουν ανακαινίσει και είμαι σε καλή κατάσταση. Είμαι ένα από τα αξιοθέατα της Αμφίκλειας. Εδώ θα δροσιστεί και θα ξεκουραστεί κάθε επισκέπτης του παραδοσιακού οικισμού. Επίσης εδώ κάποια παιδιά παίζουν παραδοσιακά παιχνίδια στον ελεύθερο χρόνο τους.

Συνέντευξη από τον κ. Σκορδά (συνταξιούχο γεωπόνο, συγγραφέα)

— κ. Σκορδά τι γνωρίζετε για τη ζωή στην Αμφίκλεια (Δαδί) πριν την Επανάσταση;

— «Οι Τούρκοι στο Δαδί ήταν ελάχιστοι όπως προκύπτει από τα αρχεία. Οι πιο πολλοί έμεναν στο Τουρκοχώρι και στα Βερτζανά όπου υπήρχε και τζαμί. Τρία ήταν τα κτήρια που χρησιμοποιούσαν οι Τούρκοι στην Αμφίκλεια κατά την ύστερη τουρκοκρατία για τις ανάγκες άσκησης της εξουσίας τους. Το πρώτο ήταν ο «οντάς» του Αγά, στο κέντρο της παλιάς πόλης, ανατολικά της «Χορευταριάς», όπου σήμε-ρα είναι μία από τις δεξαμενές ύδρευσης της πόλης. Το δεύτερο ήταν το κτήριο της έφιππης τουρκικής φρουράς, που χρειαζόταν για την ασφάλεια και την επιβολή της τάξης. Βρισκόταν ανατολικά της βρύσης «Κορελιά» που εκτός από τους χώρους παραμονής της φρουράς, είχε και σταύλο για τα άλογα. Το κτήριο αυτό περιήλθε αργότερα στην ιδιοκτησία του Στάθη Γαβρίλη. Το τρίτο ήταν το Διοικητήριο της πόλης, που ήταν χτισμένο το 1772. Για την εποχή του ήταν το επιβλητικότερο κτήριο της πόλης. Το ονόμαζαν «Θόλο». Επίσης το ονόμαζαν «Μεγάλη Πύλη» και «Πριγκιπάτο». Είναι το αρχοντικό της οικογένειας Παπαλουκά και είναι ένα από τα παλαιότερα κτίσματα της Αμφίκλειας που σώζονται μέχρι σήμερα.

Ήδη από τον 16ο αιώνα, η εργατικότητα των κατοίκων, ο μικρός αριθμός των Τούρκων στην πόλη και η ασχολία των κατοίκων, εκτός από τη γεωργία, με την παραγωγή υφασμάτων συνετέλεσαν ώστε το Δαδί να αναπτυχθεί πολύ γρήγορα, να αυξήσει τον πληθυσμό του και να γίνει το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο στην κοιλάδα του Κηφισού. Σύμφωνα με τις απογραφές των Τούρκων ο πληθυσμός του Δαδιού, που ήταν στο σύνολό του Έλληνες, διαμορφώθηκε ως εξής: το έτος 1466 είχε 87 νοικοκυριά, το 1506 είχε 102, το έτος 1521 είχε 30, το έτος 1540 είχε 211, το 1571 είχε 307. Το Δαδί είδε τον πληθυσμό του να τετραπλασιάζεται μέσα σε εκατό περίπου χρόνια. Όπως προκύπτει από τουρκικά αρχεία, είχε σημαντική παραγωγή σιταριού, κρασιού, μαλλιών, μεταξιού και βαμβακιού. Στην απογραφή του 1540 που αποτυπώνεται σε δύο τουρκικά κατάστιχα, το *Taru Tahrir* 431 και το *Taru Tahrir* 196, εκτός από τον πληθυσμό του Δαδιού, αναφέρονται και τα ονόματα τεσσάρων «μαχαλάδων» της πόλης που είναι ανθρωπωνύμια και ίσως ονόματα προεστών. Αναφέρονται οι γειτονιές με τις ονομασίες: Νικόλας Ράφτης, Σταμάτης Σγούρος, Γιώργης Γερακάρης και Βασίλης Αν-δρούτσος.

Τον 17ο αιώνα η περιοχή του Δαδιού υπήχθη στο καθεστώς των βακουφίων της Βαλιντέ Σουλτάν για τα ιδρύματά της στη Μέκκα και τη Μεδίνα. Αποτέλεσμα της απόφασης αυτής ήταν να υπάρχει ειδικό φορολογικό καθεστώς που ήταν ευνοϊκό για την ανάπτυξη της περιοχής.

Παρά την πτώση της δημογραφικής ακμής μετά το 1570 στην Ανατολική Λοκρίδα, ο πληθυσμός του Δαδιού αυξήθηκε σημαντικά. Η βιοτεχνική παραγωγή καθώς και η γεωργική βελτιώθηκαν, ενώ γίνονταν εξαγωγές προϊόντων από τα λιμάνια του Κορινθιακού κόλπου. Είναι γνωστός ο μουλαρόδρομος από το Δαδί προς την Αντίκυρα μέχρι σήμερα με το όνομα «Γιαλόστρατα». Χαρακτηριστική είναι η αναφορά το 1792 του Δανιήλ Φιλιππίδη και

Γρηγορίου Κωνσταντά στο έργο τους «Γεωγραφία Νεωτερική περί της Ελλάδας», ότι «το Δαδί είναι χώρα ονομαστή από τα βαμβάκια και τα караβόπανα». Ο Αργύρης Φιλιππίδης λίγο αργότερα αναφέρει ότι «οι εγκάτοικοι αυτής της χώρας (του Δαδιού) είναι φαμπρικάνοι. Δουλεύουν όλοι χρονικώς πανία άνδρες και γυναίκες...πριν ήταν πόλη πλουσιότατη και ονομαστή παντού». Αναφέρεται ασφαλώς στην περίοδο πριν από το 1770 και την Επανάσταση των Ορλώφ όταν, όπως ο ίδιος αναφέρει, το Δαδί καταστράφηκε όχι μία, αλλά δύο φορές.

Σε έγγραφο του 1710 αναφέρεται ότι Δαδιώτες παραχώρησαν στη Μονή του Οσίου Λουκά μία έκταση στον Παρνασσό κοντά στην κορυφή Λιάκουρα. Το έγγραφο υπογράφεται από τους δημογέροντες του Δαδιού Ιωάννη Σαλωνίτη, Γιώργο Γιαννούλη, Κικουμάκο, Δημήτριο Πατίνια και τον Γερορέπα.

Από τα τέλη του 18ου αιώνα έχουμε πολλές καταγραφές από ξένους κυρίως περιηγητές για τον πληθυσμό του Δαδιού, τις εκκλησίες, τα σχολεία και τα καταστήματα της πόλης, καθώς και για τη ζωή των κατοίκων και τις ασχολίες τους. Ο Άγγλος περιηγητής E. Clarke που επισκέφτηκε το Δαδί τον Δεκέμβριο του 1801, αναφέρει: «...το Δαδί είναι τώρα μια σημαντική πόλη γι' αυτή την περιοχή της Ελλάδας, περιλαμβάνει 700 σπίτια και μερικά καλά μαγαζιά». Ο επίσης Άγγλος στρατιωτικός και τοπογράφος W. Leake, που πέρασε δύο φορές από το Δαδί το 1802 και το 1805, αναφέρει για τη πόλη: «...Δύο όμορφες εκκλησίες και ένα σχολείο έχουν τελευταία χτιστεί και υπάρχει ένα μεγάλο μοναστήρι της Παναγίας στην πλευρά του βουνού πάνω από την πόλη. Τα σπίτια είναι γενικά του ίδιου τύπου αποτελούμενα από δύο μικρά δωμάτια και ένα χαγιάτι στην πρόσοψη. Τα χαγιάτια αυτά βλέπουν κατά το μεγαλύτερο μέρος

προς τα ΝΑ, έτσι ώστε οι αετωματικές απολήξεις των σπιτιών, στις οποίες υπάρχει γενικά ένα μικρό παράθυρο, κοιτάζουν κάτω προς την πλαγιά. Οι κάτοικοι φαίνονται εργατικοί και πολιτισμένοι ...». Ο Αργύρης Φιλιππίδης πέρασε από το Δαδί το 1815. Στο έργο του αναφέρει: «...Δαδί, μεγάλη χώρα με οκτακόσια σπίτια, υπόκειται και αυτή εις την Λιβαδιά. Έχει σχολείον ελληνικόν... Το Δαδί κάμνει μετάξια, βαμβάκια αρκετά τα οποία δεν πωλούν, αλλά κάμνουν πανία ως είπομεν. Κάμνει και κρασί, αρκετό σιτάρι, κριθάρι και άλλα...Όσπρια γίνονται. Είναι δουλευτάδες πολύ καλοί εδώ και στ' άλλα χωριά...».

Από τις περιγραφές των περιηγητών βλέπουμε ότι το Δαδί πριν από την Επανάσταση του 1821 ήταν μια ευημερούσα πόλη με περισσότερους από 4.000 Έλληνες κατοίκους. Είχε πλούσια γεωργική και βιοτεχνική παραγωγή και γι' αυτό ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων, που είχε υπό τον έλεγχό του ολόκληρη σχεδόν την Στερεά Ελλάδα από τις αρχές του 19ου αιώνα, προσπάθησε πολλά χρόνια να το εξουσιάσει, αλλά προσέκρουσε στην σωστή διπλωματία κυρίως των προεστών της πόλης. Με το ξέσπασμα της Επανάστασης οι κάτοικοι του Δαδιού ξεσηκώθηκαν από τους πρώτους. Έλαβαν μέρος σε πολλές μάχες, αλλά το καλοκαίρι του 1822 και κυρίως μετά την ατυχή μάχη του Δαδιού στις 1 Νοεμβρίου 1822 είδαν την πόλη τους να καίγεται για μία ακόμα φορά, πολλοί να σκοτώνονται, πολλά γυναικόπαιδα να γίνονται σκλάβοι και αρκετοί κάτοικοι να αναγκάζονται να ξενιτευτούν.

– Τι γνωρίζετε για την εκπαίδευση την εποχή εκείνη;

– «Από την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους το 1453 μέχρι την Επανάσταση του 1821 τα ελληνικά σχολεία σε ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο ήταν περίπου 200. Στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας λειτουργούσαν 12 σχολεία. Ένα από αυτά ήταν στο Δαδί, όπως ονομαζόταν τότε η Αμφίκλεια. Αυτό αναφέρουν ο Άγγλος περιηγητής W. Leake, που επισκέφτηκε δύο φορές το Δαδί το 1802 και 1806, και ο περιηγητής Αργύρης Φιλιππίδης που πέρασε από το Δαδί το 1815. Από τις 232 πόλεις και χωριά που επισκέφτηκε από τη Θήβα μέχρι τα Τέμπη και περιγράφει στο έργο του «Μερική Γεωγραφία», ο Α. Φιλιππίδης καταγράφει λειτουργία σχολείων μόνο σε Λιβαδειά, Δαδί, Μακρινίτσα, Πορταριά, Άγιο Γεώργιο, Μηλιές, Ζαγορά, Αγιά και Αμπελάκια.

Δεν είναι γνωστό πότε λειτούργησε το πρώτο σχολείο στο Δαδί. Είναι γνωστό όμως ότι τον 18ο αιώνα λειτουργούσαν στη Φθιώτιδα (με τα σημερινά της όρια) σχολεία στο Δαδί και στην Υπάτη, ενώ η Λαμία το 1815, όπως αναφέρει ο Αργύρης Φιλιππίδης, δεν είχε ακόμα σχολείο. Κατά την πρώτη περίοδο λειτουργίας των σχολείων στην ευρύτερη περιοχή του Δαδιού οι ανά-

γκες σε δασκάλους καλύπτονταν από τον κλήρο. Οι ιερείς ήταν τότε ίσως οι μόνοι που ήξεραν λίγα γράμματα και αυτοί κατά κανόνα ήταν οι πρώτοι δάσκαλοι. Σύμφωνα με την παράδοση πρώτοι δάσκαλοι στο Δαδί ήταν μέλη των οικογενειών Πρωτόπαπα και Αγραφιώτη. Το επίθετο «Πρωτόπαπας» προήλθε από τον τίτλο του πρωτοπρεσβυτέρου, που ασφαλώς θα ήταν ο πιο μορφωμένος ιερέας και κατά συνέπεια ο πλέον κατάλληλος για δάσκαλος, ενώ η οικογένεια Αγραφιώτη είχε αρκετά εγγράμματα μέλη, μεταξύ των οποίων τον Κύριλλο Αγραφιώτη Επίσκοπο στο Δαδί την περίοδο της Επανάστασης του 1821.

Η λειτουργία του πρώτου σχολείου στο Δαδί διήρκεσε μέχρι το 1821 και την έναρξη της Μεγάλης Επανάστασης. Κατά τη διάρκειά της χάθηκαν τα 2/3 των κατοίκων της πόλης, όπως και όλης της Ελλάδας, μεταξύ των οποίων και σημαντικά μέλη των οικογενειών Πρωτόπαπα και Αγραφιώτη. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες ήταν επόμενο να σταματήσει η λειτουργία του σχολείου. Μετά την απελευθέρωση της Στερεάς Ελλάδας από τους Τούρκους, η κατάσταση ήταν δραματική. Όπως αναφέρει ο Επίτροπος του Κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια για την Ανατολική Στερεά τα έτη 1829-30 Κων. Μεταξάς «Οικτρά ήτο η κατάσταση των επαρχιών. Αι πόλεις ήσαν κεκαυμένοι και αι πλείσται αυτών έκειντο εις ερείπια...». Ήταν επόμενο οι κάτοικοι των περιοχών αυτών, όπως και του Δαδιού, που είχε καεί τέσσερις τουλάχιστον φορές από τους Τούρκους, να ασχοληθούν στην αρχή με το χτίσιμο των κατεστραμμένων σπιτιών και την καλλιέργεια της γης. Σύντομα όμως ασχολήθηκαν και με την ίδρυση και λειτουργία σχολείου. Ολόκληρη την δεκαετία του 1830 το Δαδί υπαγόταν στο νομό Αττικής και Βοιωτίας, στη Διοίκηση Βοιωτίας και στο Δήμο Δρυμίας. Το 1831 έγινε επαρχιακή συνέλευση στη Λιβαδειά και ένα από τα θέματα που συζητήθηκε ήταν η σύσταση σχολείων. Στη συνεδρίαση αυτή έγινε λόγος «Περί των θέσεων καθ' άς μέλλουσι να οικοδομηθώσι τα σχολεία τα αλληλοδιδακτικά: Α. Εις την κωμόπολιν Δαδιού, Β. Εις την Βελίντζαν Γ. Εις Δαύλειαν...».

Τον Νοέμβριο του 1821 σε συνέλευση στα Σάλωνα ήταν μεταξύ εκείνων που υπέγραψαν την Νομική Διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος. Έλαβε μέρος στη Γραβιά, στη μάχη της Λιβαδειάς και στη μάχη των Βασιλικών. Ήταν από τους πρώτους που συνέβαλαν στη δημιουργία της πρώτης ελληνικής διακυβέρνησης στην Επαρχία της Λιβαδειάς, μετά τη ψήφιση του Συντάγματος της Επιδαύρου.

Ο Αθανάσιος Τσούτσος ήταν από τους πρώτους Δαδιώτες που έγιναν μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Στα χρόνια της επανάστασης ήταν ένας μεσήλικας, ισχυρός προεστός. Έλαβε ενεργό μέρος στην Επανάσταση τόσο πριν, όσο και μετά και αγωνίστηκε απ' όποια θέση και αν βρέθηκε.

Βρίσκομαι στο κέντρο της παλιάς πόλης, απέναντι από την κρήνη του Ξύδη, κοντά στην Χορευταριά.

Δημιουργός μου ήταν ο Αθανάσιος Τζούτζος ή Τσούτσος που γεννήθηκε στο Δαδί και απέκτησε δύο γιους (τον Εμμανουήλ το 1810 και τον Ματθαίο-Μάνθο το 1811).

Μετά τη μάχη του Δαδίου το Νοέμβριο του 1822, όταν το Δαδί κάηκε για μία ακόμα φορά, μετοίκησε στην Αίγινα με την οικογένειά του όπως και άλλοι πολλοί κάτοικοι του Δαδίου πήγαν σε ασφαλέστερα μέρη. Στην Αίγινα ήταν και ο άλλος δημογέροντας του Δαδίου, ο Πρωτοπαπάς, όπου εκεί πάντρεψαν τα τέκνα τους, Εμμανουήλ Τζούτζο και Πρωτοπαπά Ανθούλα.

Έχω τακτικούς περαστικούς που πηγαίνουν ή στο σχολείο ή στην Μητρόπολη ή στην κρήνη της Χορευταριάς. Ωστόσο λίγοι γνωρίζουν πόσο σημαντικό ρόλο διαδραμάτισα στην Επανάσταση...

Η οικία του
Αθανάσιου Τσούτσου
αφηγείται...

Το 1831 σε συνεννόηση με τους διασκορπισμένους Δαδιώτες, αφού έχουν προσφέρει για την απελευθέρωση της πατρίδας και το σύνολο σχεδόν της περιουσίας τους, επιστρέφουν προσπαθώντας να επιβιώσουν, στην ιδιαίτερη πατρίδα τους το Δαδί βοηθώντας το να ανακτήσει τη χαμένη ζωή του από τις καταστροφές.

Κέντρο της επαναστατικής του δράσης στην Ανατολική Στερεά ο Ανδρούτσος είχε το Δαδί. Μέσα στο Δαδί τον φιλοξενούσα εγώ, το αρχοντικό του Δημογέροντα Αθανασίου Τσούτσου. Απ' εδώ ενεργούσε τα μεγαλεπήβολα σχέδιά του. Στις αίθουσές μου έγιναν πολλά μυστικά συμβούλια οπλαρχηγών και προεστών για να ληφθούν αποφάσεις τόσο για το ξεκίνημα όσο και για τη συνέχεια του Αγώνα. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, ο Δημήτριος Υψηλάντης, ο Αθανάσιος Διάκος, ο Κομνάς Τράκας, ο Βασίλης Μπούσος, ο Νικηταράς, ο Πρωτόπαπας, ο Αυγερινός και άλλοι πολλοί πέρασαν από εδώ!

Ακόμα και ποίημα υπάρχει για μένα από τον Δημήτριο Τσιτσιπή:

Θαρρώ, δρομώντας για σκολειό, διαβαίνετ' απ' του Τσούτσου.
Ήταν κονάκι προεστικό, Μπογντάνι κατοικίριο και φαμελιά
αγωνιστική στα σκλαβωτά τα χρόνια. Είχε κρυψάνες
μυστικές, καμάρες και λαγούμια και προκοπές όσες να ευτείς.
Τα μυστικά συμβούλια για λευτεριά, στο σπίτι αυτό Διάκος,
Αντρούτσος, Τράκας έρχονταν και τα στέριωναν, κι όξω
απ' αυτό Γαβρίλης, Πρωτόπαπας, Αυγερινός, Γκρυνιάτσος,
Σκανταραίοι, Σταμάτης, Καραμερτζαναίοι κι άλλοι πολλοί
νομάτοι περίμεναν ολονυχτίς διάτες των καπετάνιων.

Συνέντευξη με τον κ. Δημήτρη Βασιλείου (συνταξιούχο εκπαιδευτικό, συγγραφέα)

– κ. Βασιλείου τότε πραγματοποιήθηκε η μάχη του Δαδιού; Πως ο Ανδρούτσος απέκρουσε του Τούρκους;

– «Επειτα από τη μάχη των Δερβενακίων και την ήττα του Μαχμούτ Πασά (Δράμαλη) ο Χουρσίτ Πασάς της Λάρισας έδωσε εντολή στον Κιοσέ Μεχμέτ να μεταβεί στην Πελοπόννησο, για να ενισχύσει τις δυνάμεις του Δράμαλη. Ο Κιοσέ Μεχμέτ φθάνοντας στην Ανατολική Χέρσο Ελλάδα μετέβη στα Σάλωνα (Αμφισσα) και από εκεί μέσω του Κορινθιακού επεδίωξε να περάσει στην Πελοπόννησο. Πληροφορηθείς, όμως, ότι έρχεται προς το μέρος του ο Ανδρούτσος και ότι στις απέναντι ακτές της Πελοποννήσου συγκεντρώνονταν ελληνικά στρατεύματα αποφάσισε να επιστρέψει στην περιοχή της Γραβιάς, για να αποφύγει τον εγκλωβισμό του και στη συνέχεια να μεταβεί στην Πελοπόννησο μέσω της Αττικής και του ισθμού της Κορίνθου.

Ο Ανδρούτσος, ευρισκόμενος στην Αθήνα, παρακολουθούσε την πορεία του Κιοσέ Μεχμέτ και αποφάσισε να τον αναχαιτίσει στο **Δαδί**. Σε εφαρμογή του σχεδίου του έστειλε εκεί τον Γεώργιο Λεπενιώτη, τον Ιωάννη Κομποδαδίτη και τους αδελφούς Ευστάθιο και Μήνιο Κατσικογιάννη με τα παλληκάρια τους, για να φτιάξουν ταμπούρια στην περιοχή της Αγίας Μαρίνας Δαδιού. Ο ίδιος ο Ανδρούτσος έφθασε στο Δαδί στις 30 Οκτωβρίου και μετέβη αμέσως

στην Αγία Μαρίνα, όπου τοποθέτησε τους μαχητές του σε διάταξη μάχης. Μέσα στο Δαδί κατείχε θέσεις ο Σαρρής με 300 Αθηναίους.

Την **1η Νοεμβρίου 1822** οι δυνάμεις του Ανδρούτσου συγκρούστηκαν με τον στρατό του Κιοσέ Μεχμέτ δυνάμεως 12.000 ανδρών. Οι Τούρκοι βλέποντας τους Έλληνες να κατέχουν διαφορετικές θέσεις επιτέθηκαν ταυτόχρονα στο Δαδί με το ιππικό και στην Αγία Μαρίνα με τους πεζούς. Το ιππικό τους αφού εξουδετέρωσε τον Σαρρή κατευθύνθηκε στις θέσεις των Ελλήνων στην Αγία Μαρίνα με σχέδιο εγκλωβισμού των. Κατά τη διάρκεια της μάχης τα παλληκάρια του Ανδρούτσου βλέποντας ότι περικυκλώνονταν από το ιππικό των Τούρκων οπισθοχώρησαν στο μοναστήρι του Δαδιού. Ο Ανδρούτσος εξακολουθούσε να μάχεται έως ότου αντελήφθη τον κίνδυνο και οπισθοχώρησε και αυτός στο Μοναστήρι. Οι Τούρκοι επιτιθέμενοι κατέλαβαν το Μοναστήρι, έπειτα από πολιορκία, και επιδόθηκαν σε σφαγές και αιχμαλωσίες των εγκλείστων Ελλήνων, καθώς και σε βανδαλισμούς του Μοναστηριού. Δεν κατάφεραν, όμως, να συλλάβουν τον Οδυσσέα Ανδρούτσο».

– Γιατί ο Ανδρούτσος προχώρησε σε εικονικές διαπραγματεύσεις με τους Τούρκους;

– «Ο Κιοσέ Μεχμέτ ζήτησε από τον Ανδρούτσο την υποταγή των επαρχιών της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος Σαλώνων, Λειβαδιάς και Θηβών. Ο Ανδρούτσος του είπε ότι μόνο οι προεστοί αυτών των επαρχιών ήταν αρμόδιοι, για να υπογράψουν την προτεινομένη υποταγή και προς τούτο ζήτησε από τον Κιοσέ Μεχμέτ ανακωχή δίδοντάς του ψεύτικη υπόσχεση ότι εάν υποχωρούσε με το στράτευμά στο Ζητούνι (Λαμία) οι προεστοί θα επέστρεφαν

στους τόπους τους και έτσι θα μπορούσε να τους πείσει να αποδεχθούν την υποταγή των επαρχιών τους. Επιδίωξή του ήταν να κερδίσει χρόνο, ώστε ο επερχόμενος χειμώνας να ανάγκαζε τον Κιοσέ Μεχμέτ να μεταβιάσει τη μετάβασή του στην Πελοπόννησο. Ο Τούρκος αξιωματικός δέχθηκε την ανακωχή και παίρνοντας ενέχυρα κάποιους απλούς χωρικούς που ο Ανδρούτσος τους είχε παρουσιάσει ως σημαντικούς άνδρες των επαρχιών οπισθοχώρησε στην πεδιάδα του Σπερχειού ποταμού. Όμως ο βίαιος θάνατος του Χουρσίτ Πασά, στις 30 Νοεμβρίου 1822, ανάγκασε τον Κιοσέ Μεχμέτ να αποχωρήσει με το στράτευμά του από την περιοχή του Ζητουνίου με κατεύθυνση τη Λάρισα».

– **Ποιο είναι το αποτέλεσμα της μάχης αυτής;**

– «Η **μάχη του Δαδίου** ήταν σημαντική για την εξέλιξη της Επανάστασης, διότι το τουρκικό στράτευμα απέτυχε να προελάσει στην Πελοπόννησο με αποτέλεσμα ο Δράμαλης να μείνει αβοήθητος, αποδεκατισμένος και μη δυνάμενος να αντεπιτεθεί προς ανακατάληψη της Τριπολιτσάς, που ήταν και ο στρατηγικός στόχος της εκστρατείας του στην Πελοπόννησο, το καλοκαίρι του 1822».

– **Τι έγινε στη θέση «Καστράκι» κοντά στον Κηφισό ποταμό το 1821;**

– «Έπειτα από τη μάχη στο χάνι της Γραβιάς οι πασάδες Ομέρ Βρυώνης και Κιοσέ Μεχμέτ αποφάσισαν να προελάσουν προς τη Λειβαδιά από τη Βουδουνίτσα, όπου ευρίσκοντο. Πληροφορηθείς ο Ανδρούτσος ότι οι πασάδες με το στράτευμά τους θα διήρχοντο τα περάσματα του νοτίου Καλλιδρόμου μεταξύ Τιθρωνίου και Ξυλικών επιχείρησε, με τη βοήθεια αποσπασμάτων, να τους ανακόψει στη θέση «Καστράκι» την ευρισκομένη πλησίον του Δαδίου και παρά τον Κηφισό ποταμό, όπου σήμερα καλείται «Μύλος του Παπαλουκά». Το εγχείρημα αυτό απέτυχε λόγω της εγκαταλείψεως των θέσεων από τους αποσπασματάρχες Μανίκα και Τσικνιά. Έπειτα από την αποτυχία του εγχειρήματος αυτού ο Ανδρούτσος αποσύρθηκε στη Βελίτσα».

– **Ποιες σημαντικές μάχες έχουμε στην περιοχή μας στα χρόνια της Επανάστασης του 1821;**

– «Οι σημαντικότερες μάχες στην ευρύτερη περιοχή του Δαδίου ήταν οι παρακάτω:

- * Η μάχη στην Αλαμάνα (23 Απριλίου 1821).
- * Η μάχη στο Χάνι της Γραβιάς (8 Μαΐου 1821),
- * Η μάχη στο Αλίσάκι (20 Ιουλίου 1821).
- * Η μάχη στα Βασιλικά (26 Αυγούστου 1821).
- * Η μάχη στο Πατρατζίκι (Υπάτη) και στη Στυλίδα (1-18 Απριλίου 1822).
- * Η μάχη του Δαδίου (1 Νοεμβρίου 1822).
- * Η μάχη της Άμπλιανης (14 Ιουλίου 1824).
- * Η μάχη της Αράχωθας (24 Νοεμβρίου 1826).
- * Η μάχη στο Δίστομο (17 Ιανουαρίου 1827».

Σε αυτόν τον χάρτη της ευρύτερης περιοχής του Δαδίου που αναφέρεται στην περίοδο της Επανάστασης του 1821 μπορείτε να παρατηρήσετε τα σημαντικότερα τοπωνύμια της εν λόγω περιοχής, καθώς και τα σημαντικότερα περάσματα που χρησιμοποιούσαν τα μετακινούμενα στρατεύματα για την ασφαλή τους διέλευση. Είναι διασκευή από το βιβλίο «Αμφίκλεια» του Χρήστου Ενισλείδου, 1938.

Δημήτριος Υψηλάντης

Νικήτας Σταματελόπουλος

Βασίλειος Μπούσγος

Αγωνιστές της Επανάστασης του 1821 που συνέδεσαν το όνομά τους με το Δαδί

Οδυσσεύς Ανδρούτσος

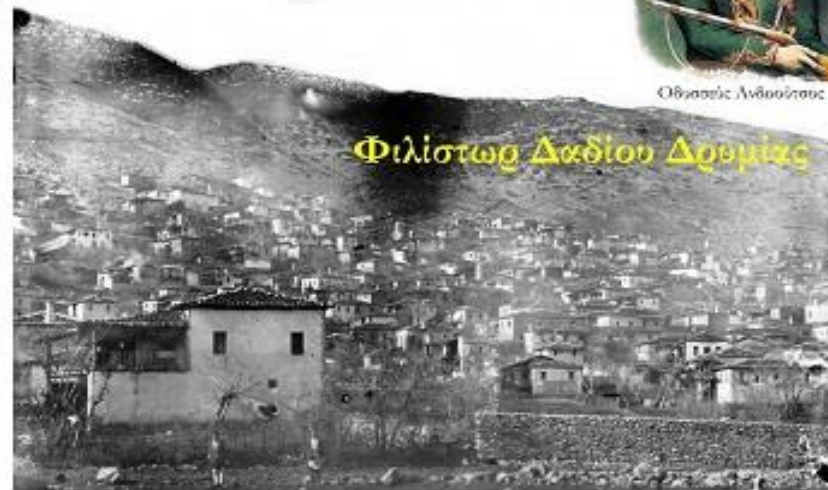
Αθανάσιος Διάκος

Ιωάννης Δουβουνιώτης

Ευστάθιος Γαβριήλ

- Ποιοι γνωστοί αγωνιστές του 1821 έχουν συνδέσει το όνομά τους με το Δαδί;
- «Τα δύο πρώτα χρόνια της Επανάστασης του 1821 οι αγωνιστές που συνέδεσαν το όνομά τους με το Δαδί ήταν:
 - * **Ο Αθανάσιος Διάκος** που ταχτικά επισκεπτόταν το Δαδί και το Μοναστήρι του.
 - * **Ο Ιωάννης Δουβουνιώτης**, ο οποίος κήρυξε την Επανάσταση στην πλατεία της Χορευταριάς του Δαδιού, στις 31 Μαρτίου 1821.
 - * **Οι Οδυσσεύς Ανδρούτσος, Δημήτριος Υψηλάντης και Νικήτας Σταματελόπουλος** (ή Νικηταράς), οι οποίοι ειδικότερα το 1822 είχαν ορμητήριο το Δαδί και συσκέπτονταν πολλές φορές σε αυτό.
 - * **Ο Βασίλειος Μπούσγος**, ο οποίος ανακηρύχθηκε Καπιτάνος (Καπετάνιος) της Επαρχίας Λειβαδιάς στο Δαδί, στις 23 Απριλίου 1821. Η ανακήρυξή του έγινε έπειτα από συνάντηση των προεστών της Επαρχίας στο Δαδί την ίδια ημέρα. Από τότε πολλές φορές επισκεπτόταν το Δαδί, διότι θεωρούσε την κωμόπολη αυτή σημαντική στην εξέλιξή του».
 - * **Ο Ευστάθιος Γαβριήλ ή Γαβρίλης**, διότι ήταν Δαδιώτης οπλαρχηγός».

Στη συνέχεια της συνέντευξης με τον κ. Α. Βασιλείου, παραθέτουμε ενδεικτικά δύο επιστολές που γράφτηκαν στο Δαδί, μία από τον Ανδρούτσο και μία από τον Υψηλάντη, από το Βιβλίο του : «1821-1822 Τα σημαντικότερα γεγονότα στην ευρύτερα περιοχή του Δαδίου»

«Αγαπητοί μου Δερβενοχωρίται.

Σας αδελφικοασπάζομαι και σας φανερώνω ότι έλαβον το γράμμα σας και είδον τα γραφόμενά σας. Αδελφοί, του λόγου σας αυτού να δυναμώσετε τα ντερβένια καλά, και ξεχωριστά το μεγάλο δερβένι, διότι από εδώ οι Τούρκοι εβγήκαν εις τον Μόλο και ημείς επιάσχαμε τα Βασιλικά, όπου, αν κάμουν το κίνημα, να τους καρτερήσωμε· όμως αυτοί φαίνεται ότι το εκατάλαβαν ότι είχαμε τα πόστα πιασμένα, και εγύρισαν οπίσω και εβγήκαν από ψηλά εις τον Μπούρλον και έστησαν το ορδί τους και προχωρούν έως το Δαδί και πολεμώντας τους βαστούμε, διότι τον Ζυγόν, όπου είχαμε ημείς προτήτερα και δεν τους αφήκαμε δια να περάσουν, τον εκυρίευσαν αυτοί και ημπορούν να κάμουν κίνημα από πολλά μέρη και να διαβούν τον κατήφορον· όθεν σας λέγω οπου να δυναμώσετε καλά το μέσα δερβένι το μεγάλο, οπου αν κάνη τον κατήφορον, να τους πάρωμε και ημείς εις τον κοντόν να τους κλείσωμε αυτού μέσα να τους δώσωμε του διαβόλου· και υγιαίνεται».

Τη 25 Ιουλίου 1822, μοναστήρι Δαδίου

*Αδελφός σας
ΔΥΣΣΕΟΣ ΑΝΤΙΠΙΤΖΟΥ*

Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή του Ζητουνίου ο Δημήτριος Υψηλάντης, από το Δαδί όπου ευρίσκετο, απέστειλε επιστολή στους βουλευτές ζητώντας από αυτούς την αποστολή βοήθειας σε μαχητές και οπλισμό. Εξιστορώντας ο Υψηλάντης τα γεγονότα έγραψε περί αυτών τα εξής ενδιαφέροντα:

«Πάνευγενέστατοι Βουλευταί.

Δι' άλλου γράμματος έγραφα προς υμάς τας αιτίας της βραδείας πορείας μου. Την 13 παρελθόντος ελθών εις το Δίστομον, έστειλα ιδιαίτερος προς όλους τους καπητάνους, προσκαλών αυτούς εις την Τραβιάν, δια να συσκεφθώμεν περί του σχεδίου της μάχης. Την 24 ήλθον εις τον Μπράλον ο Μήτσος Κοντογιάννης και ο Καλτσοδήμος, όπου απεφασίσθη ο μεν Οδυσσεύς και Νικήτας και Γεώργιος Αυοβουνιώτης να περάσωσιν εις την Στυλίδα με 4 χιλιάδας, ο δε Μήτσος Κοντογιάννης και ο Καλτσοδήμος να κτυπήσωσι το Πατρατζίκι, το δε στράτευμα του Πανουργιά να σταθή εις τους Κομποτάδες και να υπάγη εις βοήθειάν των, όταν ορμήσωσιν εις το Πατρατζίκι, η δε μάχη ν' αρχίση και εις τα δύο μέρη την Μεγάλην Πάρασκευήν. Η συμφωνία αυτή υπεγράφη και εσφραγίσθη από όλους. Την Τετράδην ανεχώρησεν ο Οδυσσεύς και ο Νικήτας με τα στρατεύματά των και επέρασεν αντίκρυ το Σάββατον το πρωί, μη δυνηθέντες προτήτερα. Άρχισαν ευθύς τον πόλεμον, έκαυσαν τον Αχινόν, τα Καλύβια και την Στυλίδα. Εις την Στυλίδα ήσαν πολλοί εχθροί, ήλθαν και άλλοι από το Ζητούνι προς βοήθειά των· ο πόλεμος εστάθη πεισματώδης και αιματωδέστατος· οι δε Έλληνες δεν εμποδίσθησαν ούτε από το ιππικόν, ούτε από τον κάμπον, ούτε από τα κανόνια και μισδράλια, αλλ' ως ά- τρωτοι πολεμούντες και ανακατωθέντες χέρια με χέρια, έκαμαν νίκην λαμπροτάην. Υπέρ τους πεντακοσίους είναι ο αριθμός των θανατωθέντων

και πληγωθέντων εχθρών, εκ δε των ημετέρων μόνον εικοσιπέντε εθνατώθησαν και επληρώθησαν. Το επίλοιπον στράτευμα των εχθρών, πεφοβημένον και κατησχυμένον, έφυγεν εις το Ζητούνι· οι ημέτεροι περιτειχίσαντες την Αγίαν Μαρίνην, χωρίον πλησίον της Στυλίδος ευρισκόμενον, εστρατοπέδευσαν. Η μάχη εστάθη τρεις ημέρας αδιάκοπος και επειδή το Πατρατζίκι δεν είχε κτυπηθή συγχρόνως η δύναμις του εχθρού έπεσεν όλη εις το κάτω μέρος. Η δύναμις όμως του Θεού την εματαίωσε και απέδειξε την νίκην των ημετέρων ακόμη λαμπρότεραν. Μαθών ότι οι επάνω δεν εκτύπησαν το Πατρατζίκι συγχρόνως, έγραφα αμέσως και έστειλα τον υπασπιστήν μου, παρακινών αυτούς να αρχίσωσι την προσβολήν μ' όσους και αν έχωσι, δια να καταφοβηθή πανταχόθεν ο εχθρός και να διαιρεθή η δύναμις του, αλλ' όχι να την αφήσωσιν όλην να πέση κατὰ του ενός μέρους, ευθυμίζων εις αυτούς και την έγγραφον και ενσφράγιστον συμφωνίαν των. Τέλος πάντων σήμερον επέστρεφεν ο υπασπιστής μου φέρων γράμμα των καπητάνων, δια του οποίου μου γράφουν, και αυτός ο υπασπιστής μου γενόμενος αυτόπτης μου λέγει, ότι την Δευτέραν, μίαν ώραν πριν ξημερώση, εκτύπησαν το Πατρατζίκι, εξακόσιοι όντες, διότι οι άλλοι δεν είχαν συναχθή ακόμη, όθεν προήλθε και η αναβολή της μάχης. Εν τω μέσω της μάχης έφθασε και ο γενναίος Σαφάκας με διακοσίους, επρόφθασε και ο υιός του Πανουργιά με το Σαλωνιτικόν στράτευμα, ώστε οι ημέτεροι έκαιον και εφόνευσον τους εχθρούς. Ο Δράμαλης Πασάς ολίγον έλειπε να πιασθή ζωντανός· γυμνός έφυγεν από το κρεβάτι του και επέρασεν εις την άλλην οικίαν. Όταν ο υπασπιστής μου ανεχώρησεν, η μάχη δεν είχε τελειώσει· όλα όμως τα φαινόμενα έδειχναν παντελή την καταστροφήν των εχθρών, και ελπίζομεν ότι και αυτός ο Πασάς δεν θέλει εκφύγει από τας χείρας των Ελλήνων. Αν ακούσια αίτια δεν εμπόδιζον την πανταχόθεν σύγχρονον προσβολήν, πιθανόν ότι το Ζητούνι ήθελεν είσθε τώρα εις τας χείρας μας· μ' όλον τούτο ας δοξάσωμεν τον Θεόν, ότι πάλιν ενίκησαν λαμπρώς οι ημέτεροι. Οι προειρημένοι καπητάνοι, Μήτσος Κοντογιάννης και Καλτοδήμος, γράφουν προς τον Πανουργιάν βεβαιώνοντες, ότι συγχρόνως εσηκώθησαν και ο Όλυμπος και τα Άγραφα και το Μέτσοβον, ώστε με την ανάστασιν του Σωτήρος ημών ανέστησαν και οι Έλληνες πανταχόθεν εναντίον των τυράννων της Ελλάδος. Προεστάλθη γράμμα εις τους Αγραφιώτας, όσοι ήσαν ήδη σηκωμένοι, παρακινήτικόν να πιάσωσι την Φούρκαν. Αν επιόσθη, όλοι οι εχθροί και του Ζητουνίου και του Πατρατζικίου, οι οποίοι λέγονται ότι είναι έως πέντε χιλιάδες, θέλουν χαθή, οι μεν θανατωθέντες, οι δε αιχμαλωτισθέντες. Συγχάρητε, αδελφοί, δια τα μέχρι τούδε κοινωφελή αποτελέσματα της πρώτης ίσως γενομένης ταύτης συστηματικής εκστρατείας, και εύχεσθε λαμπρότερα και κοινωφελέστερα τα ακόλουθα.

Πολλάκις έγραφα προς υμάς, αλλά δεν ηξεύρω πόθεν η υμετέρα αδελφότης δεν έγραφε προς εμέ ούτε περί των αυτόθι πολεμικών κατορθωμάτων, ούτε περί άλλου τινός πράγματος αξιολόγου. Τάχα είναι αι πολλάι ασχολίαι ή δεν συγχωρείται εις την Βουλήν να γράφη προς τον πρόεδρον; Ή σφάλλει ο πρόεδρος γράφων προς την Βουλή;

Και αύθις προβάλλω, ότι είναι ανάγκη να προφθάση τάχιστα το Μιστριωτικόν στράτευμα· η πρόνοια της ασφαλείας το απαιτεί, διότι δεν ειξεύρομεν τα ενδεχόμενα του πολέμου. Τράφω προς τον υπουργόν του πολέμου να μας στείλῃ ένα ιντσενιέρην, τον κύριον Γραϊλλάρδον (Graillard), ή άλλον τινά άξιον, και ένα καλόν αρχικανονιέρην, οι οποίοι πρέπει να μισθωθώσιν από αυτού».

Εκ Ααδίου, την 6 Απριλίου 1822

Ασπαζόμενος υμάς αδελφικώς, μένω

Ο Πατριώτης

Δ. Υψηλάντης, Πρόεδρος

Έγγραφο για τη μάχη του Λαδίου:

«...Εντεύθεν ο Οδυσσεύς διευθύνθη προς το Λαδί χωρίον της Λιβαδειάς. Τά εις Καστρι δε σώματά του διέταξε να μεταβώσι πλησίον του δια της κορυφής του Πάρνασσου, τα οποία και εκίνησαν στρατοπεδεύσαντα εις το μοναστήρι Παναγία, ένα τέταρτο μακράν του Λαδίου.

Μετά μια ημέραν έφθασε και ο Οδυσσεύς εις το μοναστήρι, ενωθείς με τα λοιπά σώματά του. Η δε δύναμις όλου του στρατού ήταν μόλις 700 άνδρες, επειδή ως τότε ελιποτάκτησαν έως 200 Αθηναίοι, επιστρέφοντες εις τας κατοικίας των. Εκ των επτακοσίων είχαν αποσπαστεί 300, άνευ της αδείας του, και ο σωματάρχης Σαλής, Αθηναίος, διευθυνθέντος εις το Λαδί, δια να εύρωσιν αναπαύσεις εις τας οικίας... την αυτή ημέρα απροσδοκίτως παρουσιάζονται οι Τούρκοι, και αμέσως προσβάλλουν κατά των Ελλήνων. Ο Οδυσσεύς ζητεί να παρατάξει εις μάχην τον στρατόν του, προσκαλών τους 300 και τον Σαλήν από το Λαδί, αλλά αυτός όχι μόνον δεν υπήκουσεν, αλλά εμπόδιζε και τους άλλους, θέλων μόνος του να κρατήσει μάχην εκεί. Ο Οδυσσεύς ηναγκασμένος ούτως παρέταξε τους λοιπούς 400, εις μεν την δεξιάν πτέρυγα θέσας τον Στάθην Κατζικογιάννην και τον Ιωάν. Κομποδαδίτην, εις την αριστεράν τον Γεώργιον Λεπενιώτη, αυτός δε κατέλαβε το κέντρον, έχων πλησίον του τον Μήνιον Κατζικογιάννην, αδελφόν του Στάθη... Οι Τούρκοι, βλέποντες διηρημένους τους Έλληνες, επιπίπτουσι πρώτον κατά των 300 εις το Λαδί, τους οποίους μεν πρώτον έτρεφαν εις φυγήν, φρονεύσαντες 18 και συλλαβόντες τον Σαρήν αιχμάλωτον. Επομένως όρμησαν πανστρατιά και κατά των λοιπών 400.

Ενταύθα η μάχη διήρκησεν από 10 – 2 ώρας μ.μ.. Ο Οδυσσεύς παντού έτρεχε φωνάζων ένα έκαστον κατ' όνομα, δια ν' αντέχουν. Ο στρατός μέχρι τινός εξαίρετα εξετέλεσε τα χρέη του βλέπων όμως, ότι πανταχόθεν περικυκλώθη από το ιππικόν του εχθρού, οπισθοχώρησε. Επειδή η δεξιά πτέρυξ πρώτη άφησε την θέσιν της, προχώρησε το ιππικόν και εκυρίευσε τα οπίσθια του Οδυσσεώς. Βλέπων τον κίνδυνον ούτος, ότι εκ του πετώπου πολεμείται από πεζούς, και όπισθεν εκ του ιππικού, παύει να μάχηται και ζητεί να σωθή. Πλησίον του έμεινε μόνον ο Αλέξης Τζαούσης, πληγωμένος και αυτός εις την κνήμην... Πριν δε ανακαλυφθεί η απάτη, προσπαθεί ο Οδυσσεύς να λυτρωθεί και από τους Αλβανούς. Τρέχει λοιπόν προς τα εμπρός προκαλώντας αυτούς να τον ακολουθήσουν για να πιάσουν δήθεν τα γυναικόπαιδα των Ρωμιών. Προχωρεί πρώτος τυφεκίζων. Οι Αλβανοί των ακολουθούν μέχρι τινός, γρήγορα όμως κουράζονται δια τον μέγα ανήφορον του Πάρνασσου και του φωνάζουν: Στάσου μωρέ μη τρέχεις μόνος σου εμπρός. Θα σε σκοτώσουν οι Ρωμιοί. 1η Νοεμβρίου του 1822 Αλλά αυτός ευρών την ευκαιρίαν προχώρησε λυτρωθείς και από τον κίνδυνον τούτον, κατέφυγεν εις το Μοναστήρι.» (Κάρπος Παπαδόπουλος, -αυτόπτης μάρτυρας της Μάχης, Απομνημονεύματα).

«Με τον χαλασμό αυτεινών φύχωσαν οι Τούρκοι πολύ, ρίχτηκαν και εις το μοναστήρι και ζώσαν τον 'δυσσέα στενά, οπούταν πολλά ολίγοι εκεί και οι Τούρκοι πολλοί. Τόκαμαν πολλά γερούσια του 'Δυσσέα με τους ολίγους οπούχε εις το μοναστήρι. Τους βάσταξαν οι Έλληνες γενναίως. Τους πήραν όμως μιαν θέσιν, σκότωσαν τον Μήνιο Κατσικογιάννη καπετάνιο της Φήβας, λάβωσαν και τον Αλέξη Τάργατζίκη, γενναίον πατριώτη και τίμιον. Τότε ρίχτηκαν οι Τούρκοι να πιάσουν τον Δυσσέα.» (Μακρυγιάννης).

«Φθάσας δε ο Οδυσσέας εις Δαύλεια επί της εις Σάλωνα πορείας του και μαθών τα γεγονότα εστράφη και **έφθασεν εις Δαδί την 1 Νοεμβρίου 1822.** και άλλοι μεν έμειναν εντός του χωρίου, ούσης της ημέρας βροχεράς, άλλοι δε ανέβηκαν υπ' αυτόν εις το ημιώριον απέχον του χωρίου μοναστήριον της Παναγίας, όπου ήύραν τους κατά διαταγήν του μεταβάντες προ ολίγης ώρας εκεί εκ Καστρίου. Πριν δε τοποθετηθώσιν, εφάνη αιφνιδίως ο τουρκικός στρατός οδεύων δια της πεδιάδος του Δαδίου προς το Τουρκοχώρι, και ο σαλπιγκτής του Οδυσσέως εσάλπισεν εις ειδοποίησιν των Ελλήνων. Οι Τούρκοι ηγνούν ότι κατείχαν τας θέσεις εκείνας Έλληνες και ήσαν ήδη προωδευμένοι, αλλά ακούσαντες του ήχου της σαλπιγγος ωπισθοδρόμησαν και κατέλαβαν τα καλύβια του Δαδιού... ήσαν δε εν τω μοναστηρίω της Παναγίας και τινές οικογένειαι, εξ ων οι μεν άνδρες εσφαγιασθησαν, αι δε γυναίκες και τα παιδιά ηχμαλωτίσθησαν. άλλ' ο πολυμήχανος Οδυσσεύς νικηθείς δια της εχθρικής δυνάμεως, ενίκησε δια της φρυσικής του δεξιότητος...» (Σπυρίδων Τρικούπης).

Η Παλιά Αγία Τριάδα. Ο Στάθης Γαβρίλης αφηγείται...

Η Παλιά Αγία Τριάδα ή Άγιος Κωνσταντίνος είναι ένας απλός πέτρινος μονόκλιτος ναός(εξωκκλήσι) με κεραμοσκεπή. Βρίσκεται στην τοποθεσία Πηγαδάκι, δυτικά της Αμφίκλειας.

Σήμερα υπάρχει εκεί «Μνημείο των Πεσόντων στη Μάχη του Δαδίου στον Αγώνα των Ελλήνων κατά των Τούρκων». 1 Νοεμβρίου 1822.

Στη μάχη του Δαδίου τον Νοέμβριο του 1822, εγώ μαζί με άλλα δύο παλικάρια το Γιάννη Φλώρο και το Δήμο Κλησιάρη ή Αράπη σώσαμε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο από βέβαιο θάνατο ή αιχμαλωσία, αφού τον πήραμε στον ώμο και τον ανεβάσαμε στην Αγία Μαρίνα, στα προσχώματα του Λεπενιώτη, κοντά στο Μοναστήρι. Ο Ανδρούτσος εκεί αντελήφθη ότι του έλειπε η αρχιστρατηγική του σπάθα(η Ασήμω) και γυρίζοντας προς εμένα μου είπε επιτακτικά: «**Η το σπαθί μου ή το κεφάλι σου**»! Γνωρίζοντας ότι η απειλή του Ανδρούτσου δεν ματαιώνεται, γύρισα πίσω κατεβαίνοντας τη ρεματιά της Αγίας Μαρίνας. Για καλή μου τύχη βρήκα το σπαθί έξω από το Δαδί, δυτικά, κοντά στην τοποθεσία Πηγαδάκι και κοντά στο σημερινό κτίριο του Γυμνασίου-Λυκείου. Στο σημείο εκείνο αργότερα πραγματοποίησα το τάμα μου χτίζοντας έναν ναό, τον οποίο αφιέρωσα στην Αγία Τριάδα, για την διπλή σωτηρία μου.

Είμαι η Ασήμω η σπάθα του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Με είχε δωρίσει η Αυτοκράτειρα της Ρωσίας Αικατερίνη Β' στον Ανδρέα Βερούση ή Ανδρούτσο ή Βερούτσο, πατέρα του Οδυσσέα. Μετά τη μάχη του Δαδίου, με χάρισε στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη.

Γεια σας! Είμαι η οικία του
Στάθη Γαβρίλη και σήμερα
θα σας μιλήσω για τον
κάτοχό μου αλλά και για
μένα....

Γεννήθηκε στο Δαδί γύρω στο 1793.
Ήταν πολύ δυνατός και διακρίνονταν
για την αλτικότητα του και την
ταχύτητά του στο τρέξιμο. Λεγόταν
μάλιστα ότι μπορούσε να πηδήξει
πάνω από ένα ζώο φορτωμένο με
πουνάρια.

Το 1836 του χορηγείται από
τον βασιλιά Όθωνα ο
Αργυρός Σταυρός για τις
υπηρεσίες που προσέφερε
στον αγώνα για την
ανεξαρτησία των Ελλήνων.

Στις 29
Ιουλίου έφθασε στο
Δαδί ο Όθωνας και
τον φιλοξένησε.

Η οικία του
Στάθη Γαβρίλη
αφηγείται....

Ζούσε εδώ με την
γυναίκα του Αικατερίνη
Θεοφανοπούλου και τα
παιδιά του την Πηνελόπη
και τον Δημήτριο.

Ήταν από τους πρώτους που
συμμετείχαν στον αγώνα
για την απελευθέρωση της
πατρίδας.

Το 1841 είχε προαχθεί στο
βαθμό του λοχαγού.
Το 1844 προήχθη στο βαθμό του
Ταγματάρχη.

Ήταν το πρωτοπαλλήκαρο του
Οδυσσέα Ανδρούτσου και
έφθασε μέχρι το βαθμό του
χιλίαρχου. Διακρινόταν για το
θάρρος και τη μαχητικότητα του,
ενώ τα κατορθώματά του σε
πολλές μάχες έχουν περάσει
στην ιστορία.

Ο γάμος τους έγινε στη
σπηλιά της Βελίτσας με
κουμπάρο τον Ιωάννη
Ρούκη, υπαρχηγό του
Ανδρούτσου.

Συνέντευξη στον πατέρα Διομήδη Παναγιωτόπουλο, Αρχιερατικό Επίτροπο, πρωτοπρεσβύτερο και εφημέριο του ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου Αμφίκλειας.

– Πατέρα Διομήδη, τι ρόλο έπαιξε η εκκλησία στην Επανάσταση;

– «Όταν ο Μωάμεθ ο Β΄ κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη έδωσε το προνόμιο του Μιλιέτ (υπουργείο Θρησκευμάτων) στον Πατριάρχη, αμέσως ο Πατριάρχης έγινε εθνάρχης. Ο Πατριάρχης και η σύνοδος (εθναρχία) αναλαμβάνουν την θρησκευτική και πολιτική καθοδήγηση του Γένους των Χριστιανών. Το υπόδουλο Γένος διατηρεί τη γλώσσα και τη θρησκεία. Η Ορθοδοξία απέτρεψε σε μεγάλο βαθμό τον εξισλαμισμό και τον εκφραγκισμό. Η Ορθόδοξη Εκκλησία κατάφερε να είναι και εθνικά ενωμένοι οι Χριστιανοί ενάντια στην αλλόθρησκη αυτοκρατορία. Ο κορυφαίος Μαρξιστής ιστορικός Nick Σβορώνος έχει γράψει : « Η εκκλησία παραμένει σε όλη την περίοδο η κατευθυντήρια δύναμη του Έθνους.» Χωρίς τον κλήρο ο ελληνικός λαός δεν θα είχε ξυπνήσει από το βαθύ σκοτάδι της δουλειάς και τον πνευματικό λήθαργο. Η συμμετοχή του κλήρου στα ένοπλα κινήματα - επαναστάσεις ήταν σημαντική, ένα παράδειγμα: Επιστολή απάντηση του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ προς τον Επίσκοπο Σαλώνων Ησαΐα για τον Παπανδρέα Κουκουβιστιανό που γράφτηκε στις 28 Δεκεμβρίου 1820. «Η τού Παπανδρέου πράξις πατριωτική....Κρυφά υπερασπίσους αυτόν, εν τω φανερώ δε άγνοϊαν υποκρίνου...Τοις θεοσεβέουσιν αδελφοίς και αλλοφίλοις ιδία, πράνουνον τον Βεζύρην λόγοις και υπόσχεσιν, αλλά μη παραδοθήτω εις του λέοντος το στόμα.» Αν η εκκλησία δεν είχε διαδραματίσει αυτόν τον σημαντικό ρόλο στα 400 χρόνια της σκλαβιάς, σήμερα δε θα ήμασταν ελεύθεροι αλλά Ευρωπαϊκή Τουρκία».

– Υπήρχε κρυφό σχολείο;

– «Αγαπητά μου παιδιά. Θα ήθελα να παίξουμε κρυφτό, εγώ θα τα φυλάω, εσείς όταν κρυφτείτε θα αρχίζετε να φωνάζετε πού είσαι για να σας βρω; Ή θα είστε σιωπηλά κρυμμένα σε ένα μέρος για να μη σας βλέπω! Πιστεύω, αμέσως, καταλάβατε γιατί ονομάστηκαν τα σχολεία κρυφά. Τα παιδιά πήγαιναν με πολλές προφυλάξεις σε σχολεία που ήταν καλά κρυμμένα για τον φόβο των Οθωμανών. Είναι αφελές να περιμένουμε να βρούμε ταμπέλα έξω από ένα τέτοιο σχολείο. Είμαστε βέβαιοι ότι υπήρχαν κρυφά σχολεία και για του λόγου το αληθές θα σας δώσω και δύο ιστορικές μαρτυρίες. α) Ο λόγιος γιατρός Στέφανος Κανέλλος, Φιλικός, γράφει στην επιστολή του, στις 4 Ιανουαρίου 1822 προς τον Γερμανό φιλέλληνα Κάρλ Ικεν (Carl Iken): «Οι Τούρκοι απαγόρευαν αυστηρότατα τα σχολεία ακόμα και από τις εκκλησίες... Γι' αυτό προσπαθούσαν με χρηματικές δωρεές και με άλλα μέσα να ιδρύσουν κρυφά κοινά σχολεία, τόσο σε μεγάλες όσο και σε μικρές πόλεις, όπου και τα παιδιά των φτωχών διδάσκονταν χωρίς να πληρώνουν...» β) Γράφει ο Νικόλαος Δραγούμης στο έργο του «Ιστορικά Αναμνήσεις»... ανηγέρθηκαν γυναικών φροντιστήρια και κατά τας Ασιάτιδας έτη χώρας, όπου προ αιώνων δεν είχε ακουσθεί η γλυκειά του Πλάτωνος ή του Χρυσοστόμου φωνή, όπου δια τον φόβον κρατούντων ελάχιστος αριθμός μαθητών μετέβαινεν εις σχολείων, κειμένων εν παραβύστω (σε απόκρυφο μέρος)άδοντες, ως εις επλανόντο (σαν να είχανε χαθεί) χάριν ευθυμίας εις τας οδούς, το επίτηδες ποιηθέν τούτο άσμα : «Φεγγαράκι μου λαμπρό να πηγαίνω στο σχολείο να μαθαίνω γράμματα μαθήματα του Θεού ποιήματα...»

Εδώ λοιπόν, τελειώνοντας πρέπει να σας πω ότι είναι η πρώτη καταγραφή του ποιήματος αυτού και νομίζω ότι πειστήκατε για την ύπαρξη των κρυφών σχολείων».

– **Τι γνωρίζετε για τον Άγιο Νικόλαο Αμφίκλειας (Δαδί) παρεκκλήσι της Μητρόπολης;**

– «Ο ιερός Ναός Αγ. Νικολάου κατά την άποψή μου είναι του 12^{ου} αιώνα περίπου ίδιας εποχής με τον Άγιο Ιωάννη Περδικόβρυσης. Ήταν ο πρώτος ναός της πόλης και ήταν στο κέντρο του οικισμού, χτισμένος πάνω σε βράχο. Οι αγιογραφίες του καλύπτουν όλο τον ναό και είναι κυρίως παραστάσεις από την ζωή του Ιησού Χριστού. Στο τέμπλο και κάτω από την εικόνα του Ιησού Χριστού είναι η σπάνια αγιογραφία - τοιχογραφία που το κήτος καταπίνει τον Ίωνα, αγιογραφία που στα 400 χρόνια της σκλαβιάς είχε ιδιαίτερη σημασία. Όπως ο Ιωνάς προεικόνιζε την Ανάσταση του Ιησού Χριστού, έτσι και η Ανάσταση του Ιησού Χριστού έδινε ελπίδες και για την Ανάσταση -Επανάσταση του Γένους. Είναι μικρός, μονόκλιτος ναός. Στο προαύλιο του ναού, που ήταν και η πλατεία του χωριού, πιστεύουμε ότι ο Αθανάσιος Διάκος, στρατολόγησε παλικάρια για την Ελληνική Επανάσταση του 1821, ο δε Οδυσσέας Ανδρούτσος που πάρα πολλές φορές περνούσε και διέμενε στο Δαδί, συσκεπτόταν με προύχοντες και οπλαρχηγούς όπως τον Δυοβουνιώτη, Πανουργιά, Κομνά Τράκα κ.α. στον Ιερό ναό του Αγίου Νικολάου. Ο ιερός ναός του Αγ. Νικολάου σήμερα είναι παρεκκλήσι του καθεδρικού ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου Αμφίκλειας».

Πατέρα Διομήδη, σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο και για τις πληροφορίες που μας διαθέσατε.

Το Μοναστήρι του Δαδίου

Άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορία και τη ζωή της πόλης, σε απόσταση έξι χιλιομέτρων και υψόμετρο 720 μέτρων. Η παράδοση αναφέρει ότι χτίστηκε στη θέση παλαιότερου, πιθανότητα του 11ου αιώνα. Ένα σχυρό με δύο πύλες ανατολικά και δυτικά. Το καθολικό του περιβάλλεται από τα κελιά, τα οποία σχηματίζουν ψηλή μάνδρα όπως τα μεσαιωνικά φρούρια και οι πύργοι. Στο Μοναστήρι φυλάσσονται κειμήλια όπως: το πατριαρχικό σιγίλιο του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου του Ε΄.

Ο Θανάσης Διάκος και προπαντός ο Οδυσσέας Ανδρούτσος είχαν αγαπητό τους ενδιαίτημα το Δαδί και το Μοναστήρι του. Ο Οδυσσέας απ' εδώ ενεργούσε τα μεγαλεπήβολα σχέδιά του. Αγαπούσε ιδιαιτέρως να μένει στο Μοναστήρι που ήταν και βασικό ορμητήριό του. Στο Μοναστήρι μέχρι το 1956 που κάηκε ένα μέρος των κελιών, ήταν και το κελί, όπου συνήθως διέμενε ο Οδυσσέας Ανδρούτσος. Μετά τη μάχη της Γραβιάς εδώ ήρθε για να αναπαυτεί αλλά και για να κατασκοπεύει τις κινήσεις των πασάδων...

Μακρυγιάννης, Κάρπος Παπαδόπουλος, Σπυρίδωνας Τρικούπης... αναφέρονται σε αυτό γράφοντας για τη Μάχη του Δαδίου...

Ρωτήσαμε τον κύριο Αδάμ Καθηγητή Παν/μίου Αθηνών για τα ελληνοτουρκικά γλωσσικά δάνεια...

– «Η ελληνική γλώσσα έχει διανύσει μία θριαμβευτική πορεία τεσσάρων χιλιετηρίδων, θεωρείται η μητέρα των γλωσσών και έχει επηρεάσει την παγκόσμια λογοτεχνία. Ο καθηγητής Αριστείδης Κωνσταντινίδης στο βιβλίο του «Οι ελληνικές λέξεις στην αγγλική γλώσσα» περιγράφει δεκάδες χιλιάδες ελληνικών λέξεων οι οποίες έχουν εισέλθει στην αγγλική γλώσσα. Δεν παραλείπει να αναφέρει λέξεις άλλων γλωσσών οι οποίες έχουν εισρεύσει στην ελληνική γλώσσα. Είναι φανερό ότι οι τουρκικές λέξεις στην ελληνική γλώσσα υπερτερούν κάθε άλλης χώρας λόγω της μακροχρόνιας παραμονής των Τούρκων στην Ελλάδα. Η προσπάθεια των γλωσσολόγων να φιλτράρουν τη γλώσσα μας και να απαλλαγούμε από τις τουρκικές είναι διαρκής και δύσκολη. Παρατηρούμε την εξής εξελικτική πορεία αυτού του σοβαρού γλωσσικού θέματος. Υπάρχουν τουρκικές λέξεις οι οποίες αντικαθιστούνται, όπως η λέξη Τουρκολίμανο η οποία έγινε Μικρολίμανο. Επίσης ένας σημαντικός αριθμός τουρκικών λέξεων, με την πάροδο του χρόνου, αποβάλλονται αφού δεν είναι εύχρηστες στην καθημερινότητα, όπως π.χ. οι λέξεις «μαγκάλι, ντορβάς, μαχαλάς». Τέτοιες λέξεις χρησιμοποιούνται από ελάχιστους ανθρώπους και κυρίως σε αγροτοκτηνοτροφικές περιοχές. Τέλος, ένας μεγάλος αριθμός τουρκικών λέξεων έχουν γίνει αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο και έχουν ενσωματωθεί στο δικό μας γλωσσικό σύστημα π.χ. κέφι, μεράκι, μερακλής, νταής, γούρι, καυγάς, κεφτέδες, ντολμάδες, λουκούμι, και πολλές άλλες. Η εισαγωγή ξενικών όρων υποβαθμίζει το επίπεδο της γλώσσας και αυτό οφείλουν να το σέβονται οι δημοσιογράφοι στα ΜΜΕ, οι οποίοι επιμένουν για λόγους ίσως εντυπωσιασμού να χρησιμοποιούν λέξεις όπως break(μπρέικ) αντί για διάλειμμα, roster (ρόστερ) αντί για δυναμικό(π.χ. δυναμικό μιας ομάδας. Πρέπει να έχουμε πάντα υπόψη μας ότι η γλώσσα είναι ο καθρέπτης της προσωπικότητάς μας, του νου και της ψυχής μας και της οφείλουμε σεβασμό!»

Κάποιες ονομασίες πόλεων της περιοχής μας...

Αμφίκλεια ~ Ιαδί
Άμφισσα ~ Σάλωνα
Αράχωβα ~ Ανεμώνεια
Αταλάντη ~ Τάλαντιο
Μενδενίτσα ~ Βουδουνίτσα
Ελάτεια ~ Δραχμάνι
Ηράκλεια ~ Μουσταφάμπεη
Ιτιά ~ Σκάλα Σαλώνων

Λαμία~ Ζητούνι
Λειβαδιά ~ Γκικαούρ-Λειβαδιά
Λιλαία ~ Αγόριανη
Γαλαξείδι ~ Οιάνθεια
Πολύδροσος ~ Σουβάλα
Τιθορέα ~ Βελίτσα

Το σπίτι του Πρωτόπαπα αφηγείται...

Εδώ έμενε ο παπά-Δημήτρης Πρωτόπαπας, ένας από τους ισχυρότερους προεστούς της Επανάστασης του 1821.

Τον είχαν αποκαλέσει «**ζορμπά**», δηλαδή ατίθασο και βίαιο, γιατί σύμφωνα με την παράδοση, στα μέσα της δεκαετίας του 1810, ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων ήθελε να ιδρύσει δικό του κράτος και ζήτησε την υποταγή του Δαδίου. Ο παπά-Δημήτρης ήταν ο μόνος από τους δημογέροντες που αντέδρασε στις προτάσεις του Αλή Πασά λέγοντας: «**Την οικογένειά μου, τα κτήματά μου τα ορίζω και σου τα δίνω, πασά μου, τον κόσμο όμως δεν τον ορίζω και δεν μπορώ να σου τον πουλήσω**». Μετά από την απάντηση αυτή ο Αλής διέταξε τη σύλληψή του και την φυλάκισή του στα Ιωάννινα. Έμεινε εκεί φυλακισμένος για τρία χρόνια δεμένος σε ένα κούτσουρο. Ο Αλής τον απελευθέρωσε την ημέρα της ονομαστικής γιορτής του γιου του Βελή. Αναφέρεται ότι επέστρεψε στο Δαδί με άλογο που του έφεραν από εκεί, ενώ ήταν ταλαιπωρημένος και γεμάτος ψείρες.

Κατά την παράδοση ο πασάς της Λαμίας **απήγαγε την παπαδιά του Πρωτόπαπα**. Σε μάχη που ακολούθησε στη Νευρόπολη του Καλλιδρομου, σκοτώθηκαν 100 περίπου Τουρκαλβανοί για την ελευθέρωσή της.

Όταν ξεκίνησε η Επανάσταση στην Πελοπόννησο και τη Στερεά, στις **28 Μαρτίου του 1821** ο Διάκος με επιστολή του ζητούσε από τον Πρωτόπαπα να μαζέψει 200 παλικάρια, άρματα και άλλα εφόδια.

Μετά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους και τη σταδιακή αποχώρηση των Τούρκων από τις τουρκοκρατούμενες περιοχές, στις **21 Μαΐου** ο παπά-Δημήτρης διεξήγαγε έρανο και με τα χρήματα που συγκέντρωσε αγόρασε τα κτήματα των Τούρκων στο Μεγαλοκύρι και στη θέση «Πόλογο». Κατόπιν με λαχνούς διένειμε τα κτήματα σε όλους τους Δαδιώτες που είχαν συνεισφέρει για την αγορά τους. Συνέβαλε επίσης ώστε σχεδόν όλοι οι κάτοικοι του Δαδίου να έχουν ιδιόκτητα κτήματα και να μπορούν να παράγουν προϊόντα για τη διατροφή και την αξιοπρεπή διαβίωσή τους.

Στις **2 Απριλίου 1834** στάλθηκε από τον παπά-Δημήτρη προς το βασιλιά Όθωνα επιστολή με την οποία ζητούσε τη βοήθεια του για την επιστροφή της αιχμάλωτης κόρης του.

«...Προστρέχω λοιπόν εις την φιλανθρωπίαν και Βασιλικήν επιοίκιαν του Κραταιού Μονάρχη Βασιλέως μου παρακαλώ μετά δακρύων τον υψηλόν θρόνον του να ευσπλαχνισθή τα γερατεία του υπηκόου και διατάξη την απελευθέρωσιν της μονάκριβής μου αυτής κόρης, εκ των χειρών των οθωμανών και εμί ικέτης προς ύψιστον, δια τον ακλόνητον και κραταιόν θρόνον της Α. (υτού) Μ. (εγαλειότητος)»...

Ο γιος του κατοίκου του σπιτιού μου, Πέτρος, δημογέροντας, μαζί με τον προύχοντα Δαδιώτη Αθανάσιο Τσούτσο κατέφυγαν με τις οικογένειές τους στην Αίγινα. Εκεί αποφάσισαν να παντρεύσουν τα παιδιά τους Μανώλη και Ανθούλα. Ο γάμος τους έγινε στο Δαδί μετά την απελευθέρωση του τόπου. Η Ανθούλα πέθανε σύντομα μετά τη γέννηση της κόρης τους. Ο Μανώλης ξαναπαντρεύτηκε μια κοπέλα από τη Λειβαδιά.

Συνέντευξη με την κυρία Ιωάννα Ξέρα

- **Αγαπητή, κυρία Ξέρα, ποιος είναι ο τόπος καταγωγής σας; Έχετε σχέση με την περιοχή της Αμφίκλειας;**
 - «Δεν έχω σχέση γιατί γεννήθηκα στην Σπερχειάδα, όμως κάποια περίοδο ζούσα στην Αθήνα και όταν επέστρεψα μου έγινε πρόταση από την τότε Λαϊκή Επιμόρφωση Ν.Ε.Λ.Ε. να κάνω μαθήματα ζωγραφικής στα παιδιά των Σχολείων εκεί, οπότε επέλεξα αυτή την περιοχή από αγάπη για την ιστορία και τα βουνά, και να τα γνωρίσω καλύτερα μέσω των ανθρώπων εκεί».
- **Πώς ξεκινήσατε να ζωγραφίζετε; Ποια ήταν η αφορμή;**
 - «Ξεκίνησα να ζωγραφίζω από το Δημοτικό Σχολείο ακόμη. Τότε τα βιβλία μας ήταν όλο ζωγραφιές όμορφες ιστορίες και πλούσια σε εικόνες μέσα από τα διηγήματα, και καμία σχέση με τα σημερινά δίχως συναίσθημα πολυπολιτισμικά πλέον βιβλία και ελάχιστη σχέση με Ελληνισμό, αρχαία ιστορία κλπ όπως τα μαθαίναμε εμείς που διαβάζαμε ακόμη και το Ευαγγέλιο αν θυμάμαι καλά και ιδιαίτερα τα βιβλία των Θρησκευτικών είχαν πολλές αγιογραφίες από εκεί αντέγραφα στη αρχή και φυσικά μου έλυναν τις ασκήσεις αριθμητικής που ήταν δύσκολο μάθημα για μένα και τους κι εγώ τους ζωγράφιζα (ανταλλαγή!!). Όλα αυτά δημιουργούσαν εικόνες στο μυαλό, ακόμη και οι γιαγιάδες και μανάδες με τα παραμύθια και ιστορίες του παλιού καιρού, με την φαντασία που είχα τα έκανα ζωγραφιές ότι άκουγα!»

- **Κοιτάζοντας το βιογραφικό σας παρατηρήσαμε ότι οι πίνακές σας έχουν κεντρικό θέμα μοναστήρια... Υπάρχει κάποιος ιδιαίτερος λόγος που γίνεται αυτό;**
 - «Τα μοναστήρια τα ξεκίνησα όταν είδα πως δεν είχαν την ιδιαίτερη σημασία στην ιστορία της Επανάστασης όπως θα έπρεπε όπου και η Επανάσταση δεν θα υπήρχε δίχως τις μονές όπου καλόγεροι και καπεταναίοι ήταν μαζί σ' αυτόν τον Αγώνα και πλήρωσαν ακριβά τη μανία των Τούρκων γι' αυτό».

- Μπορείτε να μας πείτε αν υπάρχει κάποιο από τα έργα σας με το οποίο έχετε συναισθηματικά δεθεί πιο πολύ και γιατί;
- «Με όλα τα έργα μου δένομαι συναισθηματικά, τα ζω έντονα αλλά ιδιαίτερο θεωρώ ένα έργο στην διασταύρωση της γέφυρας Κηφισού πριν τη Αμφίκλεια προς Σουβάλα, εκεί υπάρχουν κάτι πλατάνια ήταν μια περίοδος που η μητέρα μου έπαθε βαρύ εγκεφαλικό αλλά η δύναμη για ζωή πάντα υπάρχει και στον άνθρωπο και τη φύση, αυτό μου θύμιζε μια μέρα φθινοπωρινή περνώντας από εκεί ένας πλάτανος ενώ την προηγούμενη χρονιά τον είχε χτυπήσει κεραυνός αυτός συνέχισε να υψώνει τα νέα κλαδιά του με τα φθινοπωρινά φύλλα του μέσα από την πληγή που άνοιξε ο κεραυνός, πραγματικά το θαύμασα ένα μάθημα ζωής!»

Το Μοναστήρι του Δαδίου την 1η Νοεμβρίου 1822

- **Τι απεικονίζει ο πίνακάς σας αυτός; Πώς εμπνευστήκατε και τον δημιουργήσατε; Από πού αντλήσατε πληροφορίες;**
- «Κάποτε έκανα μαθήματα ζωγραφικής εκεί και πήγαινα συνέχεια προς τον πύργο (ακρόπολη) και την Μονή, εκεί βρήκα βιβλία που έμαθα την ιστορία κάτι που όλοι πρέπει να κάνουμε πριν πάμε σε μια μονή, κάστρο κλπ όχι όμως αδιάβαστοι, ώστε να νιώσουμε καλύτερα την εποχή αλλά και όσα διαδραματίστηκαν εκεί σ αυτό τον χώρο, και σίγουρα δε θα μπορούσε να λείπει η Μονή Δαδίου από την σειρά αυτή ... ».
- **Γιατί στο εσωτερικό του Μοναστηριού κυριαρχεί το κόκκινο χρώμα;**
- «Κυριαρχεί το κόκκινο χρώμα ας πούμε της καταστροφής που υπέστησαν οι μονές μέσα από την λεηλασία, τους αποκεφαλισμούς και τη φωτιά στο τέλος πληρώνοντας το τίμημα της προσφοράς στον Αγώνα».
- **Φαίνεται στον πίνακά σας ο Οδυσσέας Ανδρούτσος;**
- «Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος έπαιξε σημαντικό ρόλο στα μέρη αυτά, ακόμη και στην Μονή. Δεν θυμάμαι να είδα τη προτομή του, πιστεύω θα έπρεπε σε κάθε μονή να υπάρχουν προτομές αγωνιστών καπεταναίων που υπερασπίστηκαν κάθε Μονή για να παραμείνει ζωντανή στη μνήμη η ιστορία αλλά και προσφορά κάθε Μονής πριν και μετά στα 1821».
- **Γιατί επιλέξατε να φαίνεται τόσο έντονα και καθαρά η ακρόπολη της Αμφίκλειας; Πώς πιστεύετε πώς μπορεί να επηρεάσει τη σκέψη των ανθρώπων;**
- «Η Αμφίκλεια αναφέρεται από τον Ηρόδοτο με απλή αναφορά για την καταστροφή που υπέστη στα Περσικά το 480 π.Χ. ενώ την αναφέρει και ο Πausanias στα Φωκικά, αυτά τα είχα διαβάσει πριν έρθω σ αυτή την περιοχή οπότε μέσω αυτών των ιστορικών μπορούσα να νιώσω πολλά πράγματα ακόμη και τις πέτρες που κάποιοι έβαζαν, πως θα ήταν, πως ζούσαν και όλα γενικά με φαντασία και γνώση ιστορική οποιοσδήποτε μπορεί να νιώσει ακόμη και τις πέτρες που μιλούσε κάποιοι τις άγγιξαν πριν χιλιάδες χρόνια και σήμερα προσπερνάμε χωρίς ιδιαίτερη σημασία η ακόμη υπάρχουν και μερικοί που τις παίρνουν για να χτίσουν οτιδήποτε ακόμη και κοτέτσια ,ξεφεύγω ίσως αλλά έτσι συμβαίνει δυστυχώς γιατί δεν υπάρχει γνώση ,παιδεία και σεβασμός στη πολιτιστική αρχαία κληρονομιά μας ,κάτι που ελπίζω η νέα γενιά εσείς θα κάνετε πολλά για τα χωριά σας με ιστορία. Εγώ σας ευχαριστώ πολύ και σας χαίρομαι. Εσείς είστε το παρόν και μέλλον για τα ιστορικά χωριά σας κι ελπίζω να τα μετατρέψετε σ αυτό που αξίζει να είναι και ειδικά την Αμφίκλεια».
- **Υπάρχει κάποιο έργο που ετοιμάζετε τώρα και σχετίζεται με την Ελληνική επανάσταση του 1821;**
- «Θα συνεχίσω ακόμη αυτή τη σειρά. Ελπίζω ίσως να κάνω άλλο ένα έργο που αφορά την συνάντηση εκεί στη βρύση Χορευταριά της Αμφίκλειας για την Εξέγερση της Επανάστασης ..».

Σας ευχαριστούμε πολύ!!!

Για τη συνέχεια ομιλεί η Παράδοση για τα γεγονότα της εποχής του '21, με τα Δημοτικά Τραγούδια ...

Κοιμάται η καπετάνισσα μεσ' στον βαθύ τον ύπνο..
Για φέρτε μοσχοκάρυδα να την πετροβολήσω,
Μήπως την πάρ' η μυρουδιά, ίσως και την ξυπνήσω.
- Σήκω, μωρ' καπετάνισσα και μη βαρυκοιμάσαι,
Σήκω ν' ανάψεις τη φωτιά, ν' ανάψεις το λυχνάρι,
Να ιδούμε τις λαβωματιές, που μ' έχουν λαβωμένο.
Ξύπνησ' η καπετάνισσα και λέει του ανδρός της:
- Δεν στο 'πα Φλώρο μ', μια φορά δε στο 'πα και τρεις και πέντε
Καλά 'σουν στα ψηλά βουνά, στ ακλέφτικα λημέρια,
Τι χάλευες, τι γύρευες μεσ' στου Δαδιού τον κάμπο;
Στον Κάμπο σκλάβοι κάθονται, που προσκυνάν τους Τούρκους,
Και στα βουνά οι αρματολοί - στον καθαρόν αγέρα
Μα εσύ δεν αφουγκράστηκες τα λόγια της γυναίκας
Καλά ήσουν Φλώρο μ' στα βουνά καλά και τιμημένα
Γιατί Φλώρο μ' παλάθωσες και πήρε ο νους σου αγέρα;
κι ο Φλώρος της απάντησε, ο καπετάν Γιαννάκης:
- ο Ανδρούτσος μου παράγγειλε, ο καπετά Δυσσέας:
Ναρθείς, Φλώρο μ' στη Χιλιάδου*, στον κάμπο
Κι επήγα και πιαστήκαμε με τους Τουρκαρβανήτες.
Μον' φέρτε μου το λιόπανο να δέσω τις πληγές μου
Κι αν δώσει ο Θεός κι η Παναγιά
και γιάνουν οι πληγές μου
Δεν αστοχώ την ορμηνιά, τα λόγια της γυναίκας...

Χίλι Άρβανίτες πλάκωσαν μεσ' του Δαδιού τον κάμπο
μηδέ τον Τσούτσο γύρεψαν, μηδέ τον Παπαλούκα
μον' πιάσανε την παπαδιά και την ξαναρωτάνε:
για πες μας ωρέ παπαδιά, πουν' ο παπα Δημήτρης...

Τ' Ανδρούτσου η μάνα θλίβεται, τ' Ανδρούτσου η μάνα κλαίει.
Με τα βουνά εμάλωνα και τα λιθοβολάει.
Εσείς βουνά της Έγριπος και σεις βουνά της Γκιώνας,
Εσείς βουνά της Λιάκουρας, πολύ να λυπηθείτε
και σεις κορίτσια του Δαδιού να λεροφορεθείτε,
Ανδρούτσος αποκλείστηκε στο μέγα Μοναστήρι...
Φέρνουνε τόπια από την Έγριπο, κανόνια απ' την Αθήνα...

- Δαδί μου, για δε χαίρεσαι, για δε βαρείς παιχνίδια,
Σαν το τσουπί δε στέκεσαι και δε φορείς στολίδια;
- Και τι καλό 'χω να χαρώ και να βαρώ παιχνίδια,
Σαν το τσουπί να ντένομαι και να φορώ στολίδια!
Εμένα μ' έκαψε η Τουρκιά και μ' έκανε καρμάλα,
Μου έκαψε τις εκκλησιές κι όλα μικρά μεγάλα!

Για βγάτε ν' αγναντέψετε μες στου Δαδιού τον κάμπο,
Να δήτε τ' άθλιο Δαδί, πώς καίει πώς καπνίζει.
Οι Τούρκοι το πατήσανε και το εκάναν' στάχτη.
Πήραν άσπρα και φλουριά, πήραν μαργαριτάρια.
Πήραν μια νύφη νιόνυφη, τριών μερών νυφούλα.
- Μαρτύρα, νύφη μ' τα φλουριά πού τα 'χουν οι Δαδιώτες;
- Εγώ δε μαρτυρώ φλουριά, μηδέ μαργαριτάρια,
γιατί είμαι νύφη του Ζορμπά (Πρωτόπαπα), κόρη του καπετάνιου,
και δε μου πρέπει να 'μαι εγώ προδότισσα των Τούρκων.

Παππού, γιαγιά πώς εορταζόταν η επέτειος της Επανάστασης στην Αμφίκλεια;

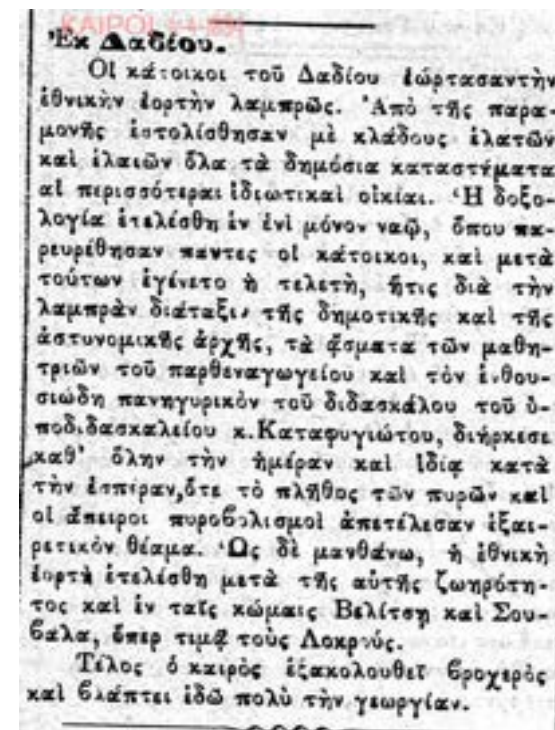
Η πρώτη εθνική επέτειος εορτάστηκε δέκα χρόνια μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το 1838 με βασιλικό διάταγμα του Όθωνα. Γιορταζόταν με εξαιρετική μεγαλοπρέπεια μαζί με τον Ευαγγελισμό! Πρωί πρωί οι μεγαλύτεροι εκκλησιάζονταν στο Άγιο Βλάσιο που κανονικά γιορτάζει την ημέρα αυτή, του Ευαγγελισμού. Ακολουθούσε η Δοξολογία στη Μητρόπολη! Εκεί ανεβαίναμε ξεκινώντας ανάλογα με την ηλικία από το Δημοτικό ή το Γυμνάσιο με γραμμές με τη συνοδεία των τυμπάνων. Οι σημαίες με τους παραστάτες έμπαιναν στην εκκλησία και οι υπόλοιποι μαθητές παρατασσόμασταν στην οδό Μητροπόλεως και χειροκροτούσαμε τους επισήμους όταν περνούσαν από μπροστά μας, οι οποίοι ξεκινούσαν από τη Δημαρχία μαζί με τις σημαίες των Συλλόγων... Στη συνέχεια όλοι μαζί κατεβαίναμε στην Πάνω Πλατεία για την Επιμνημόσυνη Δέηση, την κατάθεση στεφάνων και την παρέλαση. Αργότερα, όταν δημιουργήθηκε η Κάτω Πλατεία η τελετή και γινόταν εκεί.

Την παραμονή της εθνικής εορτής ανεβαίναμε στο πλάι, πάνω από το χωριό. Κουβαλούσαμε μικρά άδεια τενεκεδάκια, μερικά δοχεία με πετρέλαιο και στουπιά και σχηματίζαμε στην πλαγιά ένα μεγάλο φωτεινό «1821». Κάποιες φορές την παραμονή του Ευαγγελισμού πολλά αγόρια χωριζόμαστε σε ομάδες (Τούρκοι και Έλληνες) και παίζαμε πετροπόλεμο στο πλάι!!!

Τα ξημερώματα ψέλναμε το «Εωθινόν». Γυρίζαμε στους δρόμους του χωριού τραγουδώντας εμβατήρια και επετειακά τραγούδια συνοδεία πνευστών οργάνων, χτυπούσαμε τύμπανα και καμπάνες... Κάποιες φορές βάζαμε μπροστά χειροκίνητα την παλιά σειρήνα της Δημαρχίας....

Ανήμερα, φορούσαμε φουστάνελες τα αγόρια, σεγκούνια τα κορίτσια και κάναμε παρέλαση, παίζαμε θεατρικά έργα ενώ το απόγευμα κάναμε μεγάλη γιορτή στην Πάνω Πλατεία! Κι ήταν ολόκληρη ιεροτελεστία η προετοιμασία της φορεσιάς. Καθένας μας ήθελε να βρει την καλύτερη με το περισσότερο κέντημα... Τα αρχοντικά είχαν τις καλύτερες! Κι όσο για το σιδέρωμα; Ώρες ολόκληρες με το σίδερο με τα κάρβουνα...

Ακόμα και στην περίοδο της Κατοχής, με την άδεια των Γερμανών, κάναμε παρέλαση με τις εθνικές μας ενδυμασίες και αυτοί τραβούσαν ακατάπαυστα φωτογραφίες, μερικοί δε και κινηματογραφικές ταινίες!

Διαδικτυακή Εκδήλωση

Τετάρτη 31 Μαρτίου 2021

Ωρα έναρξης: 18:00

«Ιστορικές σελίδες του 1821»

Πρόγραμμα Εκδήλωσης

18:00-18:20 Χαιρετισμοί

18:20-18:40 «Η Επανάσταση του 1821 στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα: Σηματωροί και Πρωταγωνιστές». Χρήστου Αθανάσιος, Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

18:40-19:00 «Τα πρώτα πολιτικά διοικητικά όργανα της Επανάστασης. Από την Πελοπόννησο στη Στερεά Ελλάδα». Καβαλλιεράκης Στέφανος, Ιστορικός, Διευθυντής Μουσείου της Πόλεως των Αθηνών, Ίδρυμα Βούρου - Ευταξία.

19:00-19:10 «Το Δαδί τις πρώτες ημέρες της Επανάστασης», Βασιλείου Δημήτριος, Συνταξιούχος Εκπαιδευτικός.

19:10-19:25 Ερωτήσεις - Συζήτηση

19:25-19:30 Παραδοσιακό τραγούδι, Πλούταρχος Κρούσουλας.

Η συμμετοχή στην εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί μέσω της πλατφόρμας webex, στη διεύθυνση: <https://minedu-primary2.webex.com/meet/>

Ο Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70
του Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Στερεάς Ελλάδας
Αθανάσιος Γ. Τσαπρούνης

Η Διευθύντρια
και ο Σύλλογος Διδασκόντων
του Δημοτικού Σχολείου Αμφίκλειας

Ο Σύλλογος Διδασκόντων της Σχολικής μας Μονάδας σε συνεργασία με τον Συντονιστή Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70 (Δασκάλων) του Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Στερεάς Ελλάδας κ. Αθανάσιο Γ. Τσαπρούνη, διοργάνωσαν την Τετάρτη 31 Μαρτίου 2021, διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα:

«Ιστορικές σελίδες της Επανάστασης του 1821...».

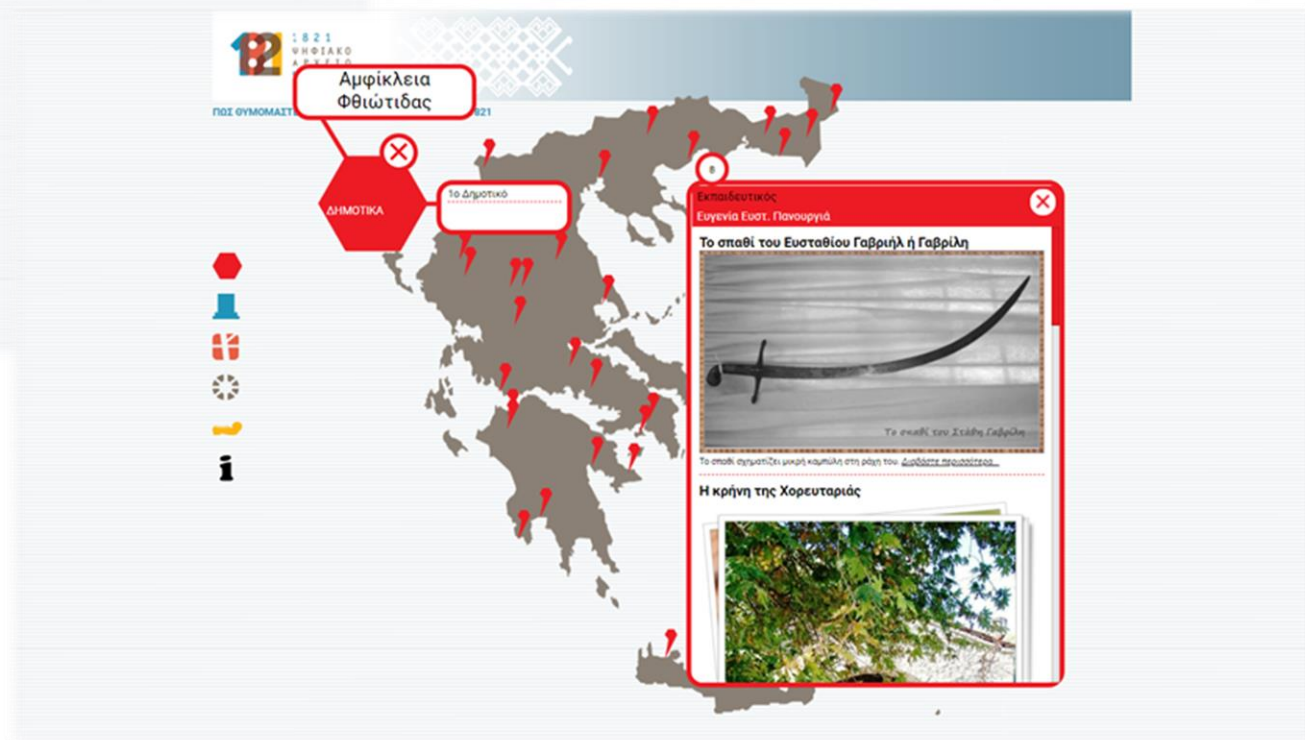
Η ημέρα αυτή επελέγη ειδικά, γιατί στις 31 Μαρτίου του 1821 έγινε η κήρυξη της Επανάστασης στο Δαδί, στην Χορευταριά από τους Διάκο, Διοβουνιώτη, Γαβρίλη, Κυριαζή, Πρωτόπλαπα, Τσούτσο... όπου παλικάρια από το Δαδί και τη γύρω περιοχή ύψωσαν τη σημαία της Επανάστασης στην πλατεία της Χορευταριάς.

Εξαιρετικές ήταν οι εισηγήσεις των ομιλητών: κ. Χρήστου Αθανασίου, Καθηγητή Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Η Επανάσταση του 1821 στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα: Σηματωροί και Πρωταγωνιστές», κ. Καβαλλιεράκη Στέφανου Ιστορικού, Διευθυντή του Μουσείου της Πόλεως των Αθηνών, Ίδρυμα Βούρου Ευταξία με θέμα: «Τα πρώτα διοικητικά όργανα της Επανάστασης. Από την Πελοπόννησο στη Στερεά Ελλάδα» και κ. Βασιλείου Δημητρίου, συνταξιούχου εκπαιδευτικού με θέμα: «Το Δαδί τις πρώτες μέρες της Επανάστασης».

Η εκδήλωση απευθυνόταν σε μαθητές και εκπαιδευτικούς Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης, γονείς και σε κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη. Χαιρετισμοί έγιναν από την Περιφερειακή Διευθύντρια Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας, τον Οργανωτικό Συντονιστή του ΠΕΚΕΣ Στερεάς Ελλάδας, τη Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το Διευθυντή του ΚΕΣΥ, τη Δήμαρχο Αμφίκλειας - Ελάτειας.

Συμμετοχή του Σχολείου μας στον ψηφιακό χάρτη του 1821 στη σχολική δράση με θέμα:

«Πώς θυμόμαστε την Ελληνική Επανάσταση του 1821» με πληροφορίες για το Ζαδί της εποχής εκείνης, στη διεύθυνση <https://1821.digitalarchive.gr/>.

Πολιτιστική διαδρομή στην Αμφίκλεια με θέμα: «Αγγίζοντας τα ίχνη μιας Επανάστασης... Η περίπτωση της Αμφίκλειας-Ζαδί»

Με ομιλητές και ξεναγούς τον κ. Σκορδά Ι. και τον κ. Βασιλείου Δ., πραγματοποιήσαμε σύμφωνα με τα ισχύοντα, στην περιοχή, υγειονομικά μέτρα και τις οδηγίες ΥΠΑΙΘ και ΕΟΔΥ. Σκοπός της πολιτιστικής διαδρομής ήταν να γνωρίσουμε εμείς οι μαθητές και οι μαθήτριες την ιστορία του τόπου μας και να κατανοήσουμε τη φρουσιογνωμία της πόλης μας μέσα από ευχάριστες διαδικασίες με βιωματικό-διερευνητικό τρόπο.

Ωφέλιμο θα ήταν να δημιουργηθεί ένα φυλλάδιο προτεινόμενων πολιτιστικών διαδρομών για τους επισκέπτες της Αμφίκλειας καθώς και να τοποθετηθούν πινακίδες με την ονομασία και ιστορία της κάθε τοποθεσίας ή μνημείου.

Φορεσιές, αντικείμενα, ήθη και έθιμα της εποχής του 1821 και αργότερα
με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών μας και της κυρίας Ελένης Κούσουλα
ανακαλύψαμε κατά την Πολιτιστική Διαδρομή μας στα Μουσεία
Άρτου και Επαγγελμάτων της Αμφίκλειας!!!

Ελληνική Επανάσταση 1821 - Πρόσωπα, τόποι, γεγονότα

Κάθετα

1. Οι κάτοικοι του ήταν "Ελεύθεροι Πολιορκημένοι"
2. Έτσι έλεγαν τους Έλληνες οι Τούρκοι
3. Ο Ρήγας ... έγραψε το ποίημα "Θούριος"
5. Παλαιών Πατρών ... λεγόταν ο ιερέας που ευλόγησε την επανάσταση στα Καλάβρυτα
7. Οι Τούρκοι έπαρναν τα αγόρια των Ελλήνων για να τους κάνουν γενίτσαρους. Αυτό λεγόταν ...
10. Λέγεται αλλιώς και η Πελοπόννησος
12. Πόλη της Πελοποννήσου που ελευθέρωσε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης
15. Η επανάσταση στα Καλάβρυτα ξεκίνησε από το Μοναστήρι της Αγίας ...

Οριζόντια

4. Οι άνδρες έφευγαν στα βουνά γίνονταν αρματολοί και ...
6. Το σύνθημα που φώναζαν οι Έλληνες όταν ξεκίνησε η επανάσταση ήταν : ... η θάνατος
8. Πόσα χρόνια έχουν περάσει από την επανάσταση του 1821
9. Αυτός ο ήρωας λέγεται και Γέρος του Μοριά
11. Ο Διονύσιος ... έγραψε τον Εθνικό Ύμνο
13. Το μικρό όνομα της Μπουμπουλίνης
14. Πώς λεγόταν η μυστική οργάνωση που έφτιαζαν οι Έλληνες για να προετοιμάσουν την επανάσταση (δύο λέξεις)
16. Από αυτήν την πόλη ξεκίνησε η Επανάσταση στην Πελοπόννησο.
17. Ο Κωνσταντίνος ... πολέμησε στη θάλασσα

Ελληνική Επανάσταση 1821

5. Στη μάχη του Κεφαλόβρυστου ήταν μεγάλη απώλεια ο θάνατός του
6. Η πιο γνωστή πολιορκία πόλης που τελείωσε με την καταστροφική έξοδο των κατοίκων της
8. Η ναυμαχία του ... ήταν καθοριστική για την δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους
9. Ήταν ο Γέρος του Μοριά, που συντόνισε την πολιορκία της Τριπόλης
10. Ο λόρδος Εδσντας μαζί με άλλους Ευρωπαίους ενίσχυσαν το ... κίνημα
12. Μαρτυρικός ήταν ο θάνατος του Αθανάσιου Διάκου στην ...
13. Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας έγινε στο λιμάνι του νησιού που είχαν καταστρέψει οι Οθωμανοί
15. Στρατηγικές ικανότητες και γενναίοτητα έδειξε ο ... και τα παλικάρια του στο χάνι της Γροβιάς
16. Ο πιο γνωστός μετεωρολόγος ήταν ο...

1. Ο πόντος 'Το φύλημα στο Μανιάκι' ήταν αφιερωμένος στον ...
2. Η αρχόντισσα - καπετάνισσα από την Μύκονο ήταν η ...
3. Σπετσιώτισσα καπετάνισσα και ηρωίδα του '21 ήταν η...
4. Η πτώση του Μεσολογγίου και η καταστροφή νησιών δημιούργησαν μεγάλο αριθμό από ...
7. Ήταν αρχηγός σε πολλές πετυχημένες πολιορκίες πόλεων και ναυμαχίες
8. Ο ... ο Τευκεφάγος ξεχώρισε στα Δερβενίκια
11. Στην πολιορκία της Αθήνας σκοτώθηκε ο ...
14. Η καταστροφή του στρατού του ... οφειλόταν στις στρατηγικές ικανότητες του Κελεκατσώνη

Η Μάχη στο Δαδί - 1 Νοεμβρίου 1822

Η μάχη του Δαδίου στις 1-11-1822

Σχεδιάγραμμα της μάχης του Δαδίου

Οριζόντια

2. Ο Ανδρούτσος παρακολουθώντας την πορεία του Κιοσέ Μεχμέτ αποφάσισε να τον αναχαιτίσει στο ...
6. Στις 1 ... 1822 πραγματοποιήθηκε η μάχη στο Δαδί
7. Ο Κιοσέ Μεχμέτ φτάνοντας στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα μετέβη στα ... (Αμφισσα)
8. 1 Νοεμβρίου 1822 οι δυνάμεις του ... συγκρούστηκαν με το στρατό του Κιοσέ Μεχμέτ
9. Μέσα στο Δαδί κατείχε θέσεις ο ... με 300 Αθηναίους
10. Ο Γεώργιος ... έφτασε στο Δαδί, σε εφαρμογή σχεδίου του Ανδρούτσου

Κάθετα

1. Όταν ο Κιοσέ Μεχμέτ πληροφορήθηκε πως έρχεται προς το μέρος του ο Ανδρούτσος επέστρεψε στη ...
3. Ο ... έδωσε εντολή στον Κιοσέ Μεχμέτ να μεταβεί στην Πελοπόννησο
4. Όταν περικυκλώθηκαν από το ιππικό των Τούρκων τα παλληκάρια του Ανδρούτσου οπισθοχώρησαν στο ... του Δαδίου
5. Ο Ιωάννης ... μαζί με τον Λεπενιώτη και τους αδελφούς Κατσικογιάννη και τα παλληκάρια τους φτάνουν στο Δαδί για να φτιάξουν ταμπούρια στην περιοχή της Αγίας Μαρίας

Εικαστικές Μαθητικές Δημιουργίες...

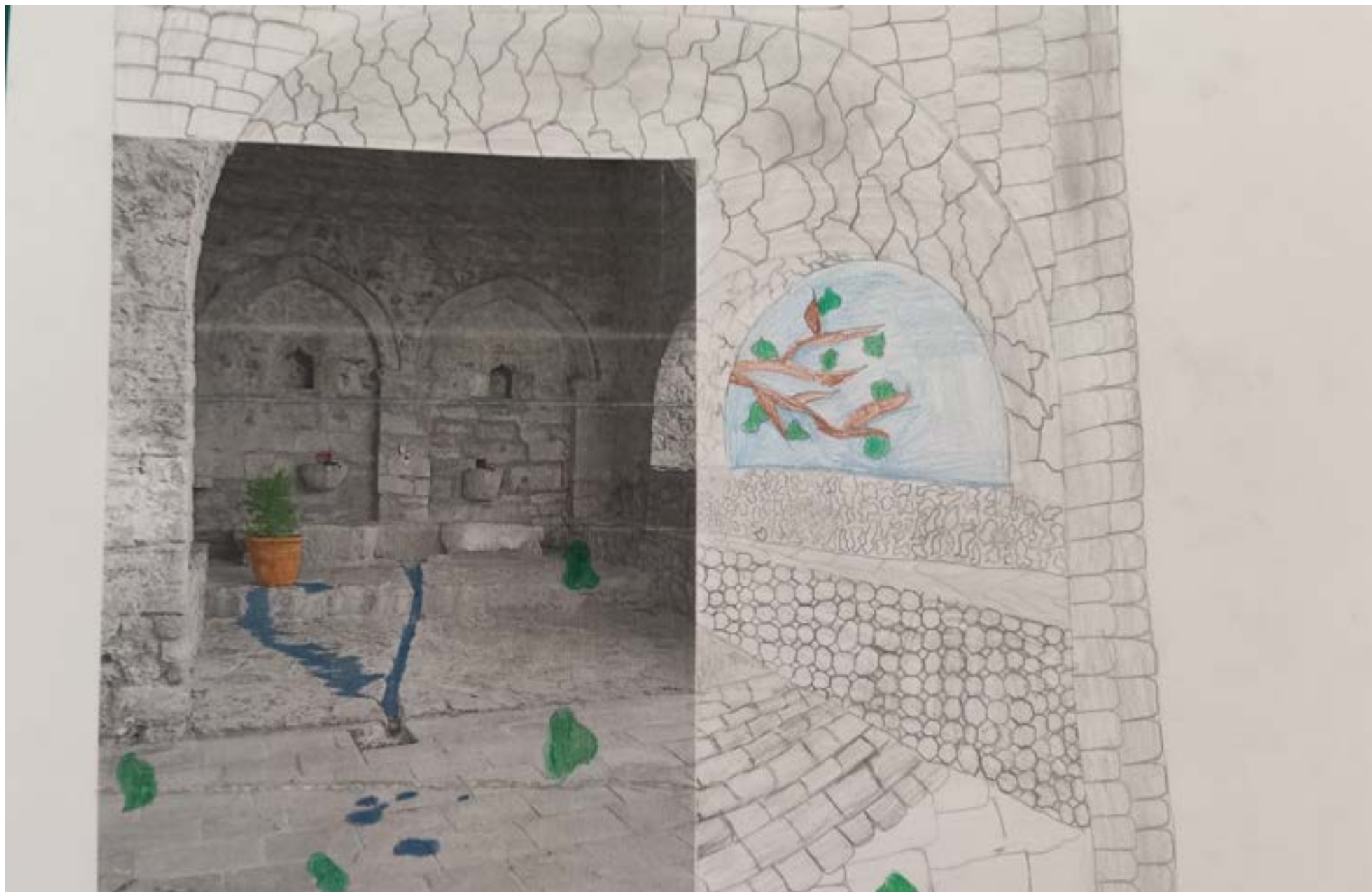
Η Παλιά Αγία Τριάδα !

Το τάμα του Ταβρίλη...

Και το σημερινό μνημείο....

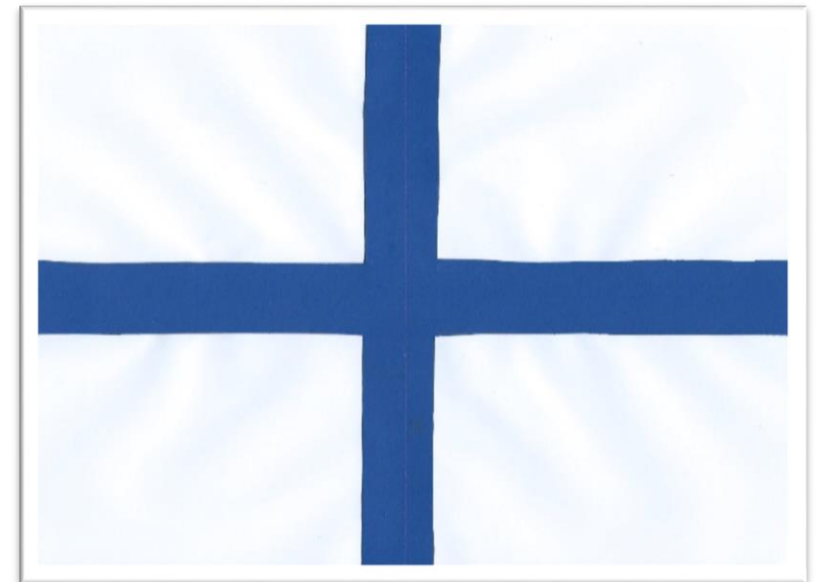

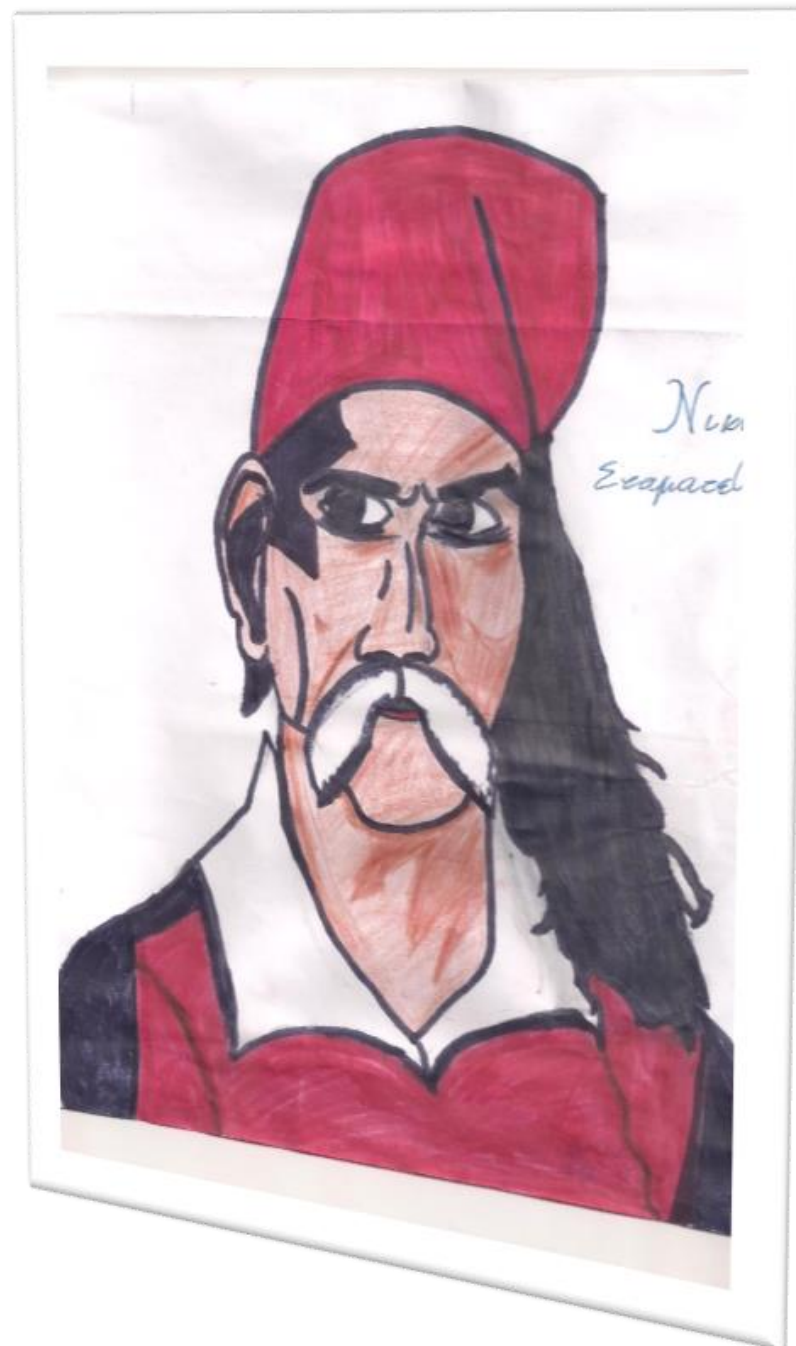
Χορευταριά...!

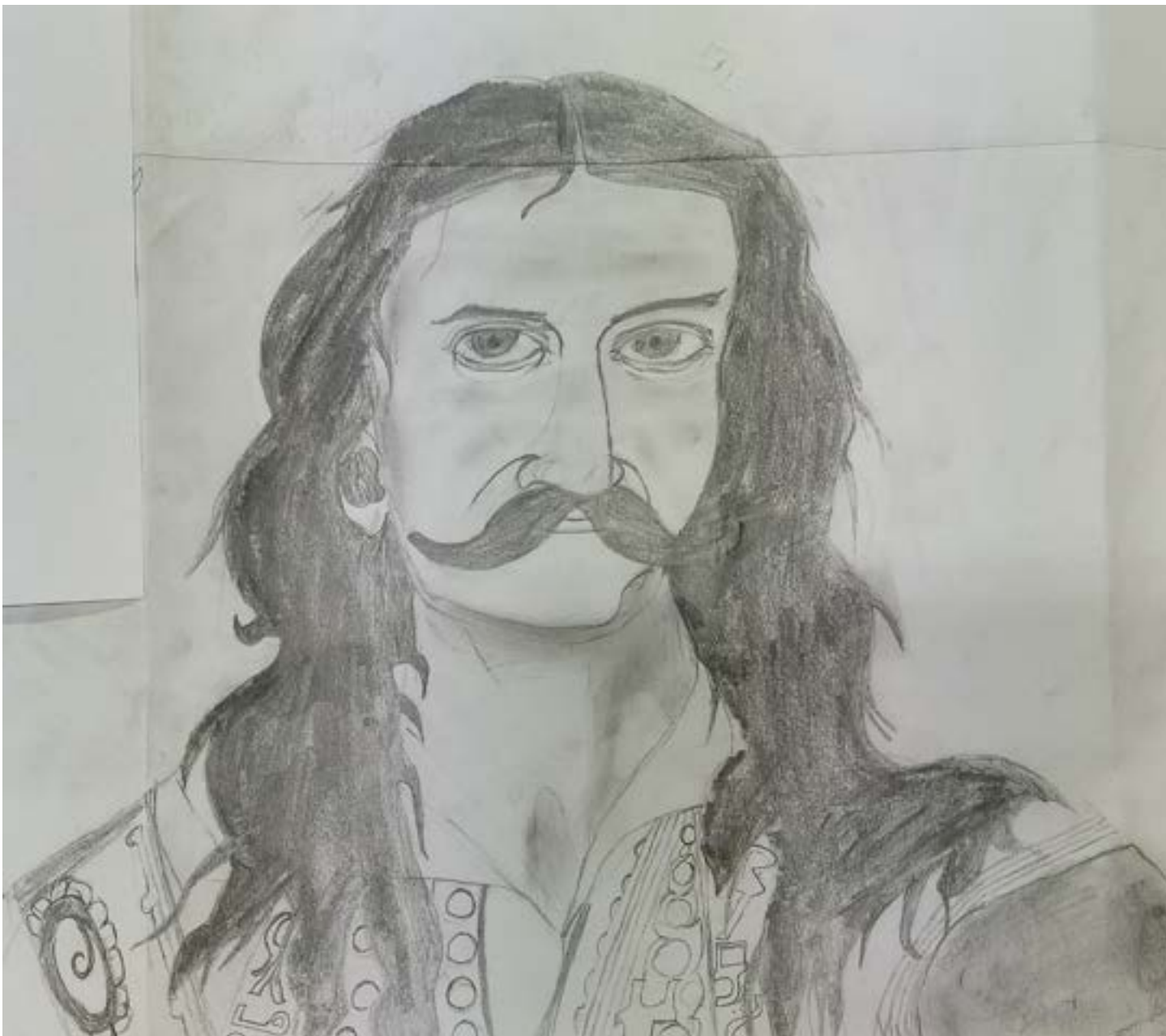

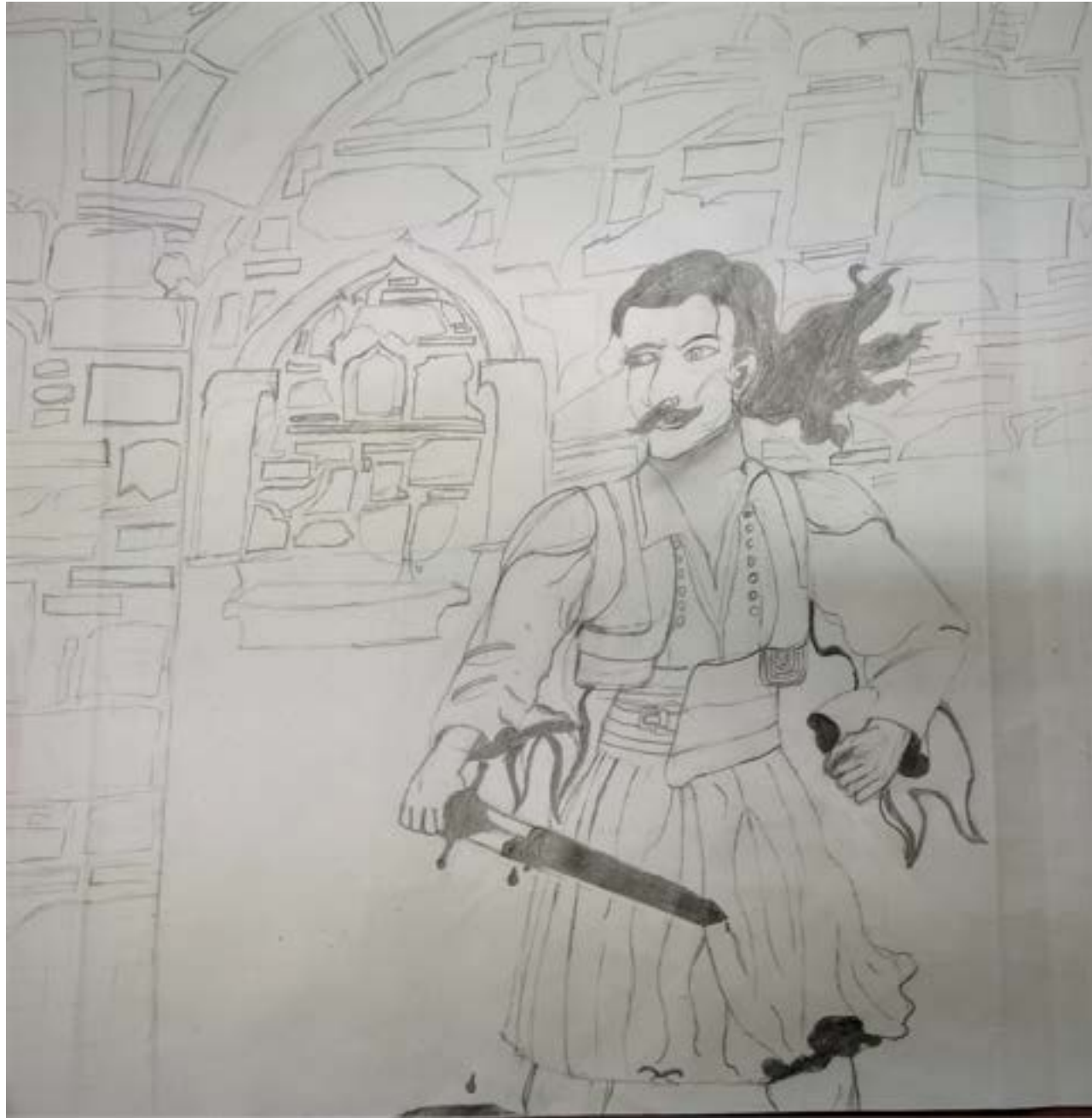

Ανδρούτσος

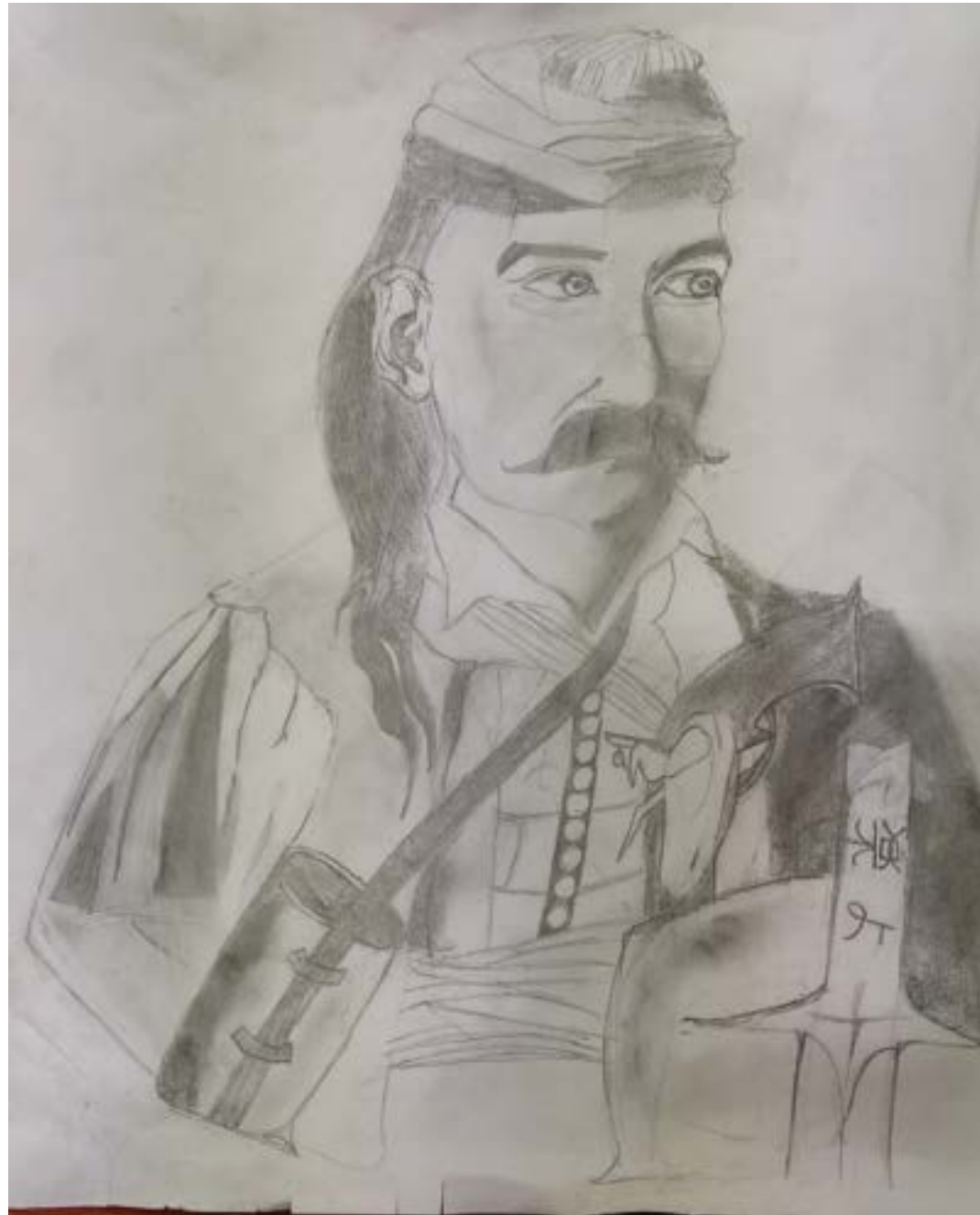

Θανάσης Ζιάκος

Ο Ανδρούτσος στη Χορευταριά...

- Ενισλείδου, Χ. Η ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ, ΑΘΗΝΑΙ, 1940.
- Ενισλείδη, Χ., Η ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ, Αθήνα, ΕΛ.ΟΡΕΙΒΑΤ.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ, 1978.
- Ενισλείδη, Χ., Παπαλιάκου Γ., Το Μοναστήρι του Δαδίου, Αθήνα, 1964.
- Βασιλείου, Δ., 1821-1822 Τα σημαντικότερα γεγονότα της ευρύτερας περιοχής Δαδίου, 2021
- Σκορδάς, Ι., Τα σχολεία στο Δαδί τον 18ο και τον 19ο αιώνα, 2011.
- Σκορδάς, Ι., ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ – ΔΑΔΙ – Ιστορικά Θέματα, 2013.
- Σκορδάς, Ι., ΟΙ ΒΡΥΣΕΣ ΤΟΥ ΔΑΔΙΟΥ, ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, 2014.
- Σκορδάς, Ι., ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ(ΔΑΔΙ) ΘΕΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ, 2016
- Σκορδάς, Ι., Ιστορικές Οικογένειες του Δαδίου, ΜΕΜΦΙΣ Α.Ε., Αθήνα, 2018.
- Σκορδάς, Ι., Αμφίκλεια (Δαδί) Ιστορικές Έρευνες, ΜΕΜΦΙΣ Α.Ε., Αθήνα, 2019.
- Άρθρα από την τοπική εφημερίδα «Αμφίκλεια»
- Ηχογραφήσεις - Μαρτυρίες ηλικιωμένων, Φωτογραφίες

Οι Μαθητές και οι Μαθήτριες της Ε' Τάξης και της Στ' Τάξης του Δημοτικού Σχολείου Αμφίκλειας!

Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί : Ευγενία Πανουργιά (Διευθύντρια)

Στέλλα Αλεξανδράκη (Ε' ΤΑΞΗ)

Χαρίκλεια Σκαμαγκούλη (ΣΤ' Τάξη)

Σχολικό έτος 2020 -21!!!